Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Гаргажа эхилээд 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 155 (13960) | 1975 оной июлиин 10, четверг | Сэн 2 мүнгэн.

СССР-эй юһэдэхи зарлалай Верховно Соведэй гурбадахи сесси

ГАЗАРАЙ БАЯЛИГ ХАМГААЛГЫЕ УЛАМ СААШАДАНЬ ШАНГАДХАХА БА АШАГТА МАЛТАМАЛНУУДЫЕ ҺАЙНААР ХЭРЭГЛЭХЭ ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ, ГАЗАРАЙ БАЯЛИГ ТУШАА ССР СОЮЗАЙ БА СОЮЗНА РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ ХУУЛИНУУДАЙ ҮНДЭҺЭН ДҮРИМҮҮДЭЙ ПРОЕКТ ТУХАЙ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо депутат Н. А. ТИХОНОВЭЙ хэһэн элидхэлһээ

...СССР-эй Верховно Сове... мүнөөнэй сесси совет ...дта хабаатай гайхамшаг ...сагта үнгэржэ байна гээд ...дхэлшэ хэлэбэ. Оромнай ...дэхи табан жэлэй түсэ... дүүргэхэ тээшээ бата ...дамтайгаар дабшана. Со...лис экономикые, соёл ...турые хүгжөөхэ, совет ...үүдэй hуудал байдал ...м саашадань hайжаруул...гэһэн КПСС-эй XXIV ...здын баталан абаhан ...грамма амжалтатайгаар ...үүлэгдэнэ гэжэ үнгэрhэн ...бэн жэлэй дүнгүүд үнэн...өөр гэршэлэн харуулна.

...дэ жэлнүүдэй турша соо ...иональна доход 26 про...тээр ургаа; промышлен... продукци бүтээлгэ 1,3 да... ехэ болоо, хүн бүхэндэ ...эсын талаар тоолон гар...да, бодото олзо доход ... процентээр дээшэлээ. ...лай ехэ хэмжээнэй ба...га хэгдэнэ. Энээнэй ...ар 45 миллион үлүүтэй ...үүд байра байдалаа hай...руулhан байна.

...Партида, совет арадта ...СС-эй Центральна Коми... хандаhан Хандалгые ...ет хүнүүд халуунаар дэм...hэн. 1975 оной түсэбтэ ...лгабаринуудые, мүн табан ...эй түсэб бүхыдэнь дүүр...ын, үлүүлэн дүүргэхын ...ее, үйлэдбэрнин ашаг ...е дээшэлүүлхын түлөө ...эдэ арадай социалис мү...сөөн орон доторнай дэлгэ...хэй. КПСС-эй ээлжээтэ, ...V съездые зарлаха тухай ...СС-эй ЦК-гай (1975 оной) ...релиин Пленумэй шиидхэ...и ажалай эдэбхи хэшээ...и шэнэ долги эбхэрүүлhэн ...на.

...эгэ ороноо хамгаалгын ...ехэ дайнда совет арадай ...аhан Илалтын 30 жэлэй ...ю зорюулагдаhан баярай ...дани дээрэ нүхэр Л. И. ...жнев иигэжэ хэлээ hэн: ...най партиин ээлжээтэ, ... съезд болотор жэл хү...эгүй саг үлэбэ. Оронай ...айдалдахи энэ ехэ ...э хэрэгые хайшан ...д эрхим hайнаар угтаха ...ай бүхы коммунистнууд, ...ы совет хүнүүд бодом...но. Партиин уряада габ...ай ажалаараа харюусан, ...ай арад энэ жэлдэ юhэ...и табан жэлэй түсэбые ...алтатайгаар түгэсхэжэ ...на».

1945 оной түүхэтэ майн ...нүүдhээ хойшо үнгэрhэн ...жэл хадаа совет арадта ...ашье hандаргагдаhан ...дуудые, хүдөө тосхон ба ...бэнгүүдые, фабрикануу..., заводууд болон шахта...дые hэргээн бодхоолгын байгаа бэшэ. Энэ хадаа ...лэ социалис экономикые, ...эм наука ба соёл культу...е үзэгдөөгүй хурдан түр...өөр хүгжөөлгын, совет хү...дэй hуудал байдал улам ...каруулгын үе байгаа. ...етскэ Союзай арадай ...хы түсэблэмэл ёhоор, ...дан түргэнөөр хүгжэнэ. ...ушын арбан жэлэй тур... соо абтаhан национальна ...од тухайлхада хоёр да..., харин промышленна продукци бүтээн гаргалга хоёр дахинhaa үлүүгээр ехэ болоо.

Коммунис байгуулалтын зорилгонуудые амжалтатагаар шиидхэхын тулада минерально-түүхэй эдэй арга нөөсэнүүдые ухаансар зүбөөр ашаглаха гээшэ шухала удха шанартай юм гээд Н. А. Тихонов онсолон тэмдэглэбэ. Эдэ арга нөөсэнүүд оронаймнай эгээл шухала байгаалиин баялигуудай нэгэнниинь болоно. Газарай баялигуудта тогтоогдоhон социалис зөөри ба арадай ажахые эрхилэлгын түсэблэмэл гурим хадаа газарай баялигуудые үргэлжэ дээрэнь, ашаг үрэтэйгөөр ба гамтайгаар хэрэглэхын, тэдэнние хамгаалхын тулада эгээл таатай hайн эрхэ нүхэсэл байгуулна бшуу.

Орон доторнай минеральна-түүхэй эдэй бааза байгуулагданхай гээд элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Энэ бааза арадай ажахын шухалын шухала hалбаринуудые ашагта малтамалнуудаар дүүрэн хангаха арга олгоод, экономикые ерээдүйн удаан саг соо дам хүгжөөхэ найдамтай үндэhэ hууринь мүн болоно. Советскэ Союз нүүрhэ, нефть, түмэрэй руда, марганцева ба хромитова руда, калийна дабhа, фосфатна түүхэй эд абалгаар дэлхэй дээрэ нэгэдэхи hуури, газ болон олохон үнгэтэ металлнуудай руда абалгаар хоёрдохи hуури эзэлнэ.

Совет засагай жэлнүүдэй турша соо элдэб ашагта малтамалнуудай хэдэн мянгаад хэбтэшэнүүд шэнжэлэгдэhэн, ашаглагдаhан байна. Олон жэлэй туршада хэhэн шэнжэлэлгын, геологуудай шэнжэлэн бэдэрэлгын хүдэлмэриин гайхамшаг дүнгынь Урало-Волжско нефтиин ба газай райондохи хэбтэшэнүүдые, Баруун Сибирьтэхи нефтиин ба газай хэбтэшэнүүдые, Норильска райондохи зэдэй-никелиин рудагай, Яхадтахи алмазуудай томо хэбтэшэнүүдые нээлгэ мүн болоно.

Москвагай Бауманска hунгуулиин округой hунгагшадай үмэнэ үгэ хэлэхэдээ, Леонид Ильич Брежнев иигэжэ онсолон тэмдэглээ hэн. Баруун-Хойто Сибириин нефтеэр баян районуудай бушуу түргэн хүгжэлтэ хадаа манай үеын үдэрнүүдэй толотомо шэнжэнүүдэй нэгэнниинь мүн болоно. Урдань дүлии захa хизаар байhан энэ нютаг хүнэй нюдэн дээрэ гэхээр оронаймнай томо индустриальна район боложо байнхай.

Казахстанда, Белоруссида, Коми АССР-эй газар дээрэ ба бусад районуудта нефтиин болон газай олон тоото хэбтэшэ ашаглалгада үгтэнхэй. Шэнэ хэбтэшэнүүдые ашаглалгада оруулаад байхада, нефтиин ба газай промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ арга боломжо олгогдоно. Хэрбээ 1946 ондо орон доторнай 22 миллион тонно нефть абтаhан байгаа hаа, мүнөө жэлдэ, газова конденсадые оруулалсан, 490 миллион тонно абтаха байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Курска магнитна аномалиин түмэрэй рудагай нөөсэ амжалтатайгаар ашаглагдана. Эндэхи баялигуудые шэнжэлхэ, ашаглаха хэрэгтэ В. И. Ленин горитой удха шанар олгодог байгаа. Оронай хара металлургиие хүгжөөхэ хэрэгтэ Курска магнитна аномали элитэ ехэ үүргэ дүүргэхэ хуби заяантай юм.

Манай экономикодо Кривой Рогой түмэрэй рудагай болон Донецкэ нүүрhэнэй бассейнүүд шухала hуури эзэлнэ.

Советскэ Союз дотор абтадаг бүхы түмэрэй рудагай хахадынь шахуу Кривой Рогой предприятинуудта үйлэдбэрилэгдэнэ.

Тэрэшэлэн горнопромышленна бусад томо районууд байгуулагдаад, түргөөр хүгжөөгдэнэ.

Байгал-Амарай түмэр харгын барилга хадаа Сибириин зүүн зүгтэхи ба Алас-Дурна зүгэй районуудтахи байгаалиин дундаршагүй ехэ арга нөөсэнүүдтэ ошохо. Урда-Яхадай бассейндэхи коксологдодог нүүрhэнэй шухаг хэбтэшэнүүдые, мүн хара, үнгэтэ, шухаг ба үнэтэ hайхан металлнуудай, асбестын болон бусад ашагта малтамалнуудай хэбтэшэнүүдые ашаглаха зам нээжэ үгэнэ.

Арадай ажахын хүгжэлтэ хадаа минеральна түүхэй эдэй элдэб янзын зүйлнүүдые хэрэглэхэ хэрэглэмжые аргагүй түргэнөөр ехэ болгоно гээд Н .А. Тихонов элидхэлээ үргэлжэлүүлбэ. 8—10 жэл болоод лэ олохон ашагта малтамалнуудые абалга тухайлхада, хоёр дахин ехэ болоно. Энэ ушар шэнжэлэгдэhэн ашагта малтамалнуудай нөөсэнүүдые саг үргэлжэ ехэ болгожо байхаhaa гадна, мүн газарай баялигуудые гамтайгаар гаргашалха эрилтэ табина.

Минеральна түүхэй эд улам hайнаар хэрэглэхэ гээшэ арадай ажахыдахи материальна гаргашануудые бага болголгын шухалын шухала эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэнниинь мүн гэжэ КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүд соо хэлэгдэнхэй. Тус тус минеральна түүхэй эдые имагтал нэгэ процентээр алмабал, 1 миллион тонно булад, 5 миллион тонно шахуу нефть, 3 миллиард тойрон кубическа метр байгаалиин газ нэмэжэ үйлэдбэрилhэн болохобди.

Газарай баялигуудай удха шанар экономикые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгын, научно-техническэ дэбжэлтын эрхэ байдалда нилээд ехэ болоно. Хүнэй ажал ябуулгын олохон талань газарай баялигуудые болон тэдээнhээ хэгдэhэн продуктнуудые хэрэглэлгэтэй холбоотой юм. Газар доро элдэб түхэлэй техническэ ба транспортна түхеэрэлгэнүүд, барилганууд түбхинүүлэгдэдэг. Эдэнэр хадаа нефть, газ, элдэб янзын материалнуудые хадагалхын тулада, мүн хорото бодосууд болон үйлэдбэриин хаядаhа булажа үгы хэхын тулада хэрэглэгдэдэг байна.

Газар доогуур хүдэлмэри хэхэ гээшэ оршон байгаалида юрэнхы, заримдаа бүри гайтай нүлөө үзүүлжэ болохо юм. Зарим ушарта хүдөө ажахын эдлүүриин газар хэрэгhээ гарадаг, ой модондо хохидол ушаруулагдадаг, энэ тэрэ районуудай гидрогеологическа байдал, газарай түхэл шэнжэ ба агаарай урасхалай хүдэлөөн хубилдаг, үйлэдбэриин хаядаhaар газарай нюруу, агаар болон уhан бузарлагдадаг байха юм.

Байгаалиин арга нөөсэнүүдые ухаансар зүбөөр хэрэглэхэ, байгаалиие хамгаалха тушаа парти ба гүрэнэй абадаг хэмжээ ябуулганууд тухай элидхэлшэ хөөрэжэ үгөө. Ашагта малтамалнуудые hайнаар хэрэглэхэ, газарай баялигуудай хамгаалгые шангадхаха гээшэ энэ талаар бэелүүлэгдэдэг ниитын харилсаануудые хуулита ёhoop гуримшуулха ябадалые улам нарижуулан hайжаруулха эрилтэ табина. Мүнөө хүсэндөө байhан ашагта малтамалай хуули ёhон эндэ болоhон социально-экономическа хубилалтануудые, үйлэдбэриин бүри ехэ болоhон хэмжээе ба ашагта малтамалнуудые абаха, шанаржуулха болон буйлуулха техникын үндэhөөрөө хубилhые бодотоор харуулнагүй, газарай баялигуудые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ ябадал хангаха ба тэдэниие хамгаалха зорилгонуудта хүсэд дүүрэнээр харюусанагүй.

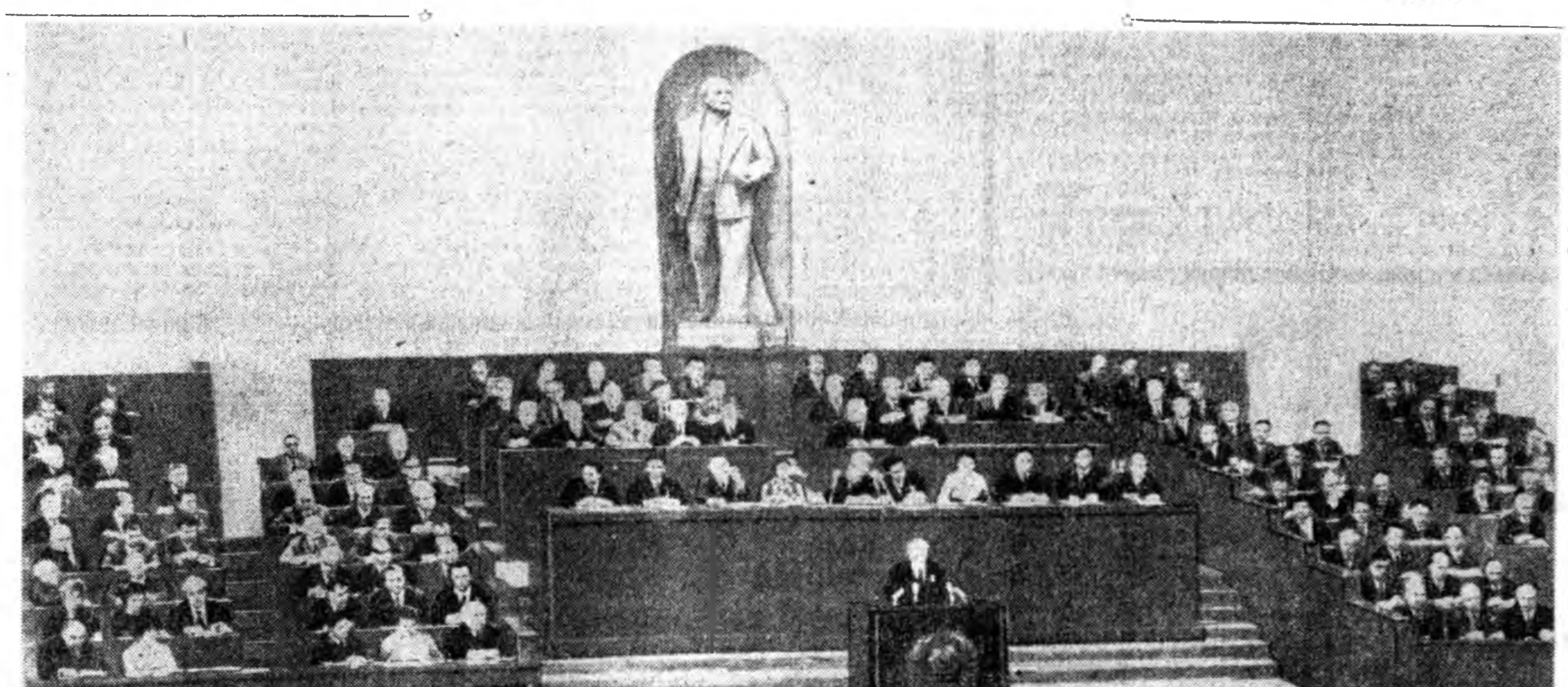
Сессиин үзэмжэдэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй табиhан газарай баялигууд тухай ССР Союзай ба союзна республиканүүдай хуулиин үндэhэн дүримүүдэй проект арадай ажахын хүгжэлтын мүнөөнэй шатын эрилтэнүүдые хараада абалсан бэлдэгдээ hэн.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо энэ документые дэлгэрэнгыгээр тайлбарилhан байна. Газарай баялигуудта тогтоогдоhон совет социалис гүрэнэй өөрэ онсо зөөри тухай, байгаалиин баялигуудые ухаансар зүбөөр хэрэглэхэ ба хамгаалха тухай гол шухала дүримүүд энэ документ дотор найруулагданхай, мүн энэ талаар предприятинуудай, организацинуудай, эмхи зургаануудай болон гражданинуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тодорхойлогдонхой гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Проект хадаа газарай баялигуудые ашаглалгатай холбоотой эгээл шухала асуудалнуудые гуримшуулха ябадал хараална, тэдэниие ашаглалгада үгэхэ гурим, мүн ашагладаг хүнүүдэй гол эрхэ ба уялгануудые тодорхойлно.

Проектын тусхай бүлэгүүд газарай баялигуудые геологическа талаhаань шэнжэлхэ ашагта малтамалнуудай предприятинуудай проект табиха, тэдэниие бариха ба ашаглалгада оруулха, ашагта малтамалнуудай хэбтэшэнүүдые ашаглаха, тэрэшэлэн ашагта малтамалнуудые абаха ябадалтай холбоогүй зорилгоор газарай баялигуудые хэрэглэхэ асуудалнуудта зорюулагданхай.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кремлиин Ехэ ордон соо Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседаниин үедэ.

(Фототелеграфаар абтаhан зураг).

КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Экономическа харилсан туhалалсалгын Соведэй 1975 оной июниин 24—26-да Будапештдэ болоhон XXIX сессиин дүнгүүд тухай КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин түрүүтэй Советскэ Союзай делегациин тоосоое КПСС-эй ЦК-гай Политбюро, СССР-эй Министрнүүдэй Совет хаража үзөө.

Сесси дээрэ баталагдан абтаhан шиидхэбэринүүдэй ехэ удха шанартай байhые КПСС-эй ЦК-гай Политбюро, СССР-эй Министрнүүдэй Совет сэдьхэлээ хангаар тэмдэглэхэ зуураа, Экономическа харилсан туhалалсалгын Соведэй ажал ябуулгада түрүүшынхеэ зохёогдожо, 1976—1980 онуудта СЭВ-тэ хабаатай оронуудай бэелүүлхэ олон талын харилсаанай хэмжээ ябуулгануудай түсэб сесси дээрэ hайшаагдаhан байна гэжэ зааба. Энэ хадаа СЭВ-тэ хабаатай оронуудай политическэ, экономическа шухала документ болоно. Эдэнэй арадай ажахые, аха дүү ёhоной харилсаа холбоое хүгжөөхэ хамтын асари ехэ хэмжээ ябуулгануудые бодото дээрэнь бэелүүлгые хангаха, хоорондохи ажахын харилсаа холбооной ашаг үрые дээшэлүүлхэ арга олгохо байна.

1976—1980 онуудта арадай ажахын түсэбүүдые залан шэглүүлхэ хүдэлмэри хэхэ үедөө СЭВ-тэ хабаатай оронууд, Экономическа харилсан туhалалсалгын Соведэй зургаанууд СЭВ-эй гэшүүн оронуудай арадай ажахын элдэб hалбаринуудай экономическа, научно-техническэ харилсаае хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдые тодорхойлоо, социалис оронуудай нэгэдэлые саашадань бэхижүүлгэдэ, жагсаал батадхалгада нүлөөлхэ ёhотой эдэ хараа шэглэлнүүдые бэелүүлхэ тодорхой хэмжээ ябуулгануудые элирхэйлээ. СЭВ-тэ хабаатай оронуудай аха дүү партинуудай, правительствануудай эдэбхитэй, үгэеэ ойлголсоhон гадаадын политическэ ажал ябуулгын нүлөөлhэн ажахыгаа хүгжөөхэ хэрэгтэ социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай түйлаhан амжалтанууд түсэблэлгын экономикын хүсэн түгэс, социалис оронуудай экономикын улам бүри урган hалбаржа байhан тухай үшөө дахин элирхэйлэн гэршэлнэ.

XXIX сесси дээрэ баталагдан абтаhан шиидхэбэринүүд КПСС-эй аха дүү Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай залан сэхэ, интернационалис политикын илан мандаhые, арад зоной ажана байдалые саашадань hайжаруулхын тула экономикоёо хурдан түргөөр хүгжөөжэ байhан СЭВ-тэ хабаатай оронуудай аха дүү ёhоной холбоо барисаае, экономическа харилсаае хэлбэришэгүй үргэдхэн гүнзэгырүүлхээр эдэнэй бэлэн байhые харуулаа гээд КПСС-эй ЦК-гай Политбюро, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно.

XXIX сессиин хараалhан хэмжээ ябуулгануудые бодото дээрэнь бэелүүлгэ урдань табигдаhан арадай ажахын зорилгонуудые оронуудай шиидхэхын тула нэмэлтэ арга боломжонуудаа хэрэглэхэ, саашанхи табан жэлдэ, мүн бүри удаан саг соо социалис хани нэгэдэлые, харилсаа холбооe улам гүнзэгырүүлэн hайжаруулгада нүлөөлхэ юм гээд этигэн найдажа байhанаа КПСС-эй ЦК-гай Политбюро, СССР-эй Министрнүүдэй Совет мэдүүлбэ.

СЭВ-эй XXIX сесси дээрэ СССР-эй делегациин хэhэн ажал ябуулгые КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет hайшаагаад, сессиин шиидхэбэринүүдые бүрин хүсэдөөр, саг соонь бэелүүлгые хангаха шухала хэмжээнүүдые зохёон абажа бэелүүлхыень совет зохихо зургаануудта даалгаа.

ОРОН СООГУУР АЯНШАЛНА

Германиин социал-демократическа партиин түрүүлэгшэ Вилли Брандт hамгантаяа Самарканд ошохоёо июлиин 8-да Новосибирскhээ мордобо.

КПСС-эй обкомой секретарь М. С. Алферов, областной гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ В. А. Филатов болон бусад аэропорт дээрэ тэрэниие үдэшөө.

* * *

В. Брандт энэ үдэртөө Самарканд ерэбэ. Узбекистанай КП-гэй ЦК-гай секретарь А. У. Салимов, хотын ба областиин хүтэлбэрилэгшэд тэрэниие угтаhан байна.

В. Брандт Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу Ехэ дайнай жэлнүүдтэ фашизмда эсэргүү тэмсэлдэ баатарай үхэлөөр унагшадай дурасхаалда табигдаhан хүшөөгэй дэргэдэ баглаа сэсэг табиба.

В. Брандт hамгантаяа июлиин 8-да Москва бусажа ерээ.

Орон сооГуур аяншалхадань, тэрээнтэй хамта ябалсаhан КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн Л. М. Замятин, КПСС-эй ЦК-гай секторые даагша Д. Н. Мочалин, мүн ФРГ-hээ Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд У. Зам мүн лэ бусажа ерэhэн байна.

(ТАСС).

„МОЛНИЯ-2" НИИДХҮҮЛЭГДЭЭ

(ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ)

Газарые тойрон дабшадаг хэмэл ододые ашаглажа, хэлхеэ холбооной түхеэрэлгэнүүдые саашадань хүгжөөхэ программын үндэhөөр хэлхеэ холбоо тогтоохо «Молния-2» гэжэ хэмэл одон 1975 оной июлиин 8-да Советскэ Союзhaa табигдаба. Сантиметрэй хэмжээнэй долгин дээрэ хэлхеэ холбоо тогтоохо ретрансляционно аппаратура хэмэл одон дээрэ тодхогдонхой.

Советскэ Союзда телефонно-телеграфна, радио-холбоо холын зайда тогтоохо, СССР-эй Түбэй телевидениин программые «Орбитын» ба уласхоорондын харилсаанай бусад пунктнуудта дамжууха зорилготойгоор хэлхеэ холбооной «Молния-2» гэжэ хэмэл одон ниидхүүлэгдээ.

Хэмэл одон дэлхэйн бүмбэрсэгэй хойто хубида эгээл саада захань 40864 километрэй, дэлхэйн бүмбэрсэгэй урда хубида эгээл наада захань 465 километрэй замда гаргагдаа. Хэмэл одон 12 час 17 минута соо Газарые тойрожо, замайнь hөөлжүү — 62,8 градус юм.

Хараалагдаhан программын үндэhөөр, «Молния-2» гэжэ хэмэл одонтой хэлхеэ холбоон хэгдэхэ байна.

Түрэhэн үдэрөө замбуулинай дайдада тэмдэглэбэ

«Салют-4» гэжэ замбуулинай научна станцитай Ниидэлгэ залан хүтэлхэ түбэй холбоо хэхэдэнь, замбуулинай темээр ехэ хөөрэлдөөн болобогүй. Юундэб гэхэдэ, станциин борт-инженер Виталий Севастьянов энэ талаар «зэмэтэй» юм. Июлиин 8-да тэрэ 40 наhатай болоо.

Газарhaa эльгээгдэhэн нэгэшье хүн замбуулинай дайдада түрэhэн үдэрэйнгөө иимэ тэбхэр ойе үшөө тэмдэглээгүй юм. Тиимэhээ «Салют-4-дэ» эльгээгдэhэн замбуулинай почто илангаяа баяр баясхалантай байгаа. Түрэлхидынь миндаhан дээрэ бэшэглэhэн амаршалга эльгээбэ. «100 наhа хүрэтэрөө ниидэхэ зол хубитай байгыш» гэжэ Звездный хотоhоо хани нүхэдынь тэрээндэ хүсэбэ. Совет-американ ниидэлгэдэ бэлдэжэ байhан Алексей Леонов, Валерий Кубасов Байконур гэжэ космодромhoo эльгээгдэhэн амаршалгын телеграмма соо халуун дулаан үгэнүүдые оруулалсаhан байна.

(ТАСС).

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР О. М. АТУТОВАЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын гидрометеорологическа албанда олон жэлэй туршада hайнаар ажаллаhанайнь түлөө Улаан-Үдын гидрометеорологическа обсерваториин инженер-гидролог Ольга Михайловна **Атутовае** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной июлиин 7.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БУРЯАДАЙ ГҮРЭНЭЙ ХОЦА НАМСАРАЕВАЙ НЭРЭМЖЭТЭ БУРЯАД ДРАМЫН ТЕАТРАЙ АРТИСТНУУДТА БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ АРТИСТ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Театральна искусствын хүгжэлтэдэ габьяатай байhанайнь түлөө Буряадай гүрэнэй буряад драмын театрай артистнарта **Буряадай АССР-эй арадай артист** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Пурбуев Цыден-Дамба Пурбуевичта — артист.
Уладаева Сэрэмжэ Уладаевнада — артистка.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной июлиин 8.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РЕСПУБЛИКЫН ИСКУССТВЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА АРТИСТ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Театральна болон хүгжэмэй искусствын хүгжэлтэдэ габьяатай байhанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй габьяата артист** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Батуев Виктор Егоровичто — Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай оперын дуушан.

Багдашинова Любовь Андреевнада — Гүрэнэй ород драмын театрай артистка.

Дадуева Лидия Гавриловнада — Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай оркестрэй артистка.

Егорова Лариса Ильиничнада — Буряадай гүрэнэй Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай артистка.

Зориктуева Марта Цыреновнада — Буряадай гүрэнэй Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай артистка.

Мирошниченко Николай Александровичта — Гүрэнэй ород драмын театрай артист.

Окладников Сергей Георгиевичто — Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай оркестрэй артист.

Пакеева Нина Георгиевнада — Гүрэнэй дуу, хатарай «Байгал» ансамблиин оркестрэй артистка.

Панков Сергей Леонидовичта — Гүрэнэй ород драмын театрай артист.

Шагжиев Владимир Аршановичта — Гүрэнэй дуу хатарай «Байгал» ансамблиин солист.

Шульгин Виктор Дмитриевичтэ — Республикын куклануудай театрай артист.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1975 оной июлиин 8.

КПСС-эй райкомуудһаа мэдээсэнэ

ҮҮРГЫЕНЬ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Партиин Хурамхаанай райкомой бюро боложо, «Отделениинүүдэй партийна эхин организацинуудай хүдэлмэрие Аргатын совхозой партком ямараар хүтэлбэрилнэб» гэһэн асуудал хаража үзөө. Тус совхозой парткомой секретарь К. О. Будаев элидхэл хэһэн байна. Отделениинүүдэй партийна организацинуудай секретарьнар Б. Ц. Шангаев, Н. Б. Ринчино, И. Н. Колмаков, Г. Б. Домшоев гэгшэд бюродо уригдаа.

Гүрэнэй түсэб дүүргэхэ, совхозой үйлэдбэрие саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ коммунистнуудай гол анхарал хандуулагдаха ёһотой. Гадна социалис мүрысөөнэй манлайда ябажа, ажалай үльгэр жэшээ харуулха зэргэтэй гээд бюро дээрэ тэмдэглэгдээ. Энэ талаар Аргатын совхоздо зарим тэды хүдэлмэри ябуулагдана. Гэбэшье коммунистнуудые ажахын үйлэдбэриин шухала участогуудта эльгээхэ, ниитын хүдэлмэридэ олоор хабаадуулха хэрэгтэ совхозой партком, отделениинүүдэй партийна организацинууд анхаралаа багаар хандуулдаг байгаа гээд мүн лэ заагдаа.

Б. ДАРМАЕВ.
КПСС-эй Хурамхаанай райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша.

ПРОПАГАНДИСТНАРАЙ ҮДЭР

Пропагандистнарай үдэрые хүдөө гаража үнгэргэхэ заншал бии болоһоор ехэшье үни болоогүй байна. Гэбэшье энэ хэмжээ ябуулгын удха шанарые КПСС-эй Хэжэнгын райкомдо үндэрөөр сэгнэнэ. Үнгэрһэн һуралсалай жэлэй үрэ дүнгүүд эндэ согсологдоно, дутын сагта бэелүүлэгдэхэ зорилгонууд тодоруулагдана.

Энэ жэлэй пропагандистнарай үдэр Худан голой үзэсхэлэн гоё эрьедэ үнгэргэгдөө. Аймагай промышленна предприятинуудай, совхозуудай, эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда политһуралсал ябуулдаг зон бултаа сугларжа, ехэ туһатай, аша үрэ ехэтэй хөөрэлдөөн болоо.

Үнгэрһэн политһуралсалай жэлэй дүнгүүд болон саашадаа бэелүүлхэ зорилгонууд тухайгаа КПСС-эй райкомой секретарь А. Б. Раднаев пропагандистнарай урда элидхэһэн байна. Тиихэдээ нёдондоной һуралсалай жэлдэ туйлагдаһан амжалтанууд тухай гүнзэгы шэнжэлэлтэйгээр хөөрэжэ, бии байгаа дутуу дунданууд дээрээ мүн лэ тогтоһон байна.

1974 ондо аймаг дотор 77 кружок болон семинар хүдэлжэ, бүхыдөө 1660 гаран хүн марксизм-ленинизмын теориие, экономикын эрдэм шудалжа гараһан юм. Эдэнэрэй эдэбхи үүсхэл урданайхиһаа һураггүй дээшэлээ. Тиимэһээ хэшээлнүүдэй аша үрэнь һанаһанда хүрэмөөр болоо гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ.

Хэжэнгын, Чисаанын, Худанай совхозуудай, барилгахабсаралгын хоёрдохи управлениин партийна эхин организацинуудта бии болгогдоһон политһуралсалай кружогуудай хүдэлмэрие тон һайнаар сэгнэхэ зуураа, тус ажахынууд болон предприятинуудай партийна комитедүүдэй секретарьнар М. Х. Хандархаев, Д. Д. Дашицыренов, Б. Р. Санжимитыпов, Д. М. Гатаулин гэгшэдэй үрэ дүн һайнтай эмхидхэхы ажалые нүхэр Раднаев үндэрөөр сэгнэбэ. Эдэнэр политһуралсалай хэрэгые анхаралһаа алдангүй саг үргэлжын хиналта доро абажа, коммунистнууд болон партийна бэшэ хүнүүдэй үзэл суртаалые улам дээшэлүүлхэ талаар ехэ юумэ хэһэн байна.

Б. Ц. Цыдыпов (Хэжэнгын совхоз), М. Д. Бубеева («Первомайский» совхоз), А. А. Наумкин (Чисаанын совхоз), Б. Х. Хабтунаев (Хүртэйн леспромхоз), Б. Р. Ганжуров (2-дохи СМУ) болон бусад пропагандистнар эндэ үгэ хэлэжэ, һанамжа дурадхалнуудаа оруулһан байха юм. Тиихэдээ политһуралсалые саашадань һайжаруулха талаар ямар арга боломжонуудтай байһанаа онсо тэмдэглээ.

Партиин райкомой нэгэдэхи секретарь Р. Г. Баяртуев тэжээл бэлэдхэлгын, хони хайшалалгын үедэ суглараг шадай юу хэхэ зорилготой байһан тухай дэлгэрэнгыгээр тогтобо.

Удаань үнгэрэгшэ һуралсалай жэлэй үедэ шалгарһан эрхим пропагандистнарта үнэтэ бэлэгүүд, Хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдаба. Б. Ц. Цыдыпов, З. В. Зубакина, Б. Г. Ринчиндоржиев, Б. С. Санжимитыпов болон бусад хүртэһэн байха юм.

Р. ЦЫМПИЛОВ.
КПСС-эй райкомой таһагые даагша.

КПСС-эй XXV СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

КОММУНИСТНУУД—ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

Сэлэнгын модоной баазын парткомой секретарь Р. Т. СТАРЦЕВАГАЙ хөөрөөнһөө:

Манай модоной баазын коллектив энэ жэлэй даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэжэ, юһэдэхи табан жэлые ажалай амжалтаар түгэсхэхэ хүсэлэнтэй хүдэлжэ байна. Зорһондоо хүрэхын тулада предприяти дотороо үргэн дэлисэтэй социалис мүрысөө дэлгэрүүлээбди. Мүрысөөнэй үүргэ ехэ ааб даа. Хүдэлмэришэн хүнэй эдэбхи үүсхэлэйнь, урагшаал эрмэлзэхэ хүсэлэйнь батажан хатуужахада тэрэ туһална. Энэ хүдэлөөнэй манлайда коммунистнууд ябана.

1975 онии түүхэтэ жэл байгаа гэхэдэ болохо. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай илалта туйлаһаар 30 жэлэй ой, ородой түрүүшын революциин 70 жэлэй ой гүйсөө. Тиихэдэ РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Верховно Соведүүдэй, мүн нютагай Соведүүдэй һунгалта, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1975 он) Пленумэй 1976 оной февраль соо партиин XXV съездые зарлаха тухай тогтоол ажалшадай габшагай ажалай, эдэбхи үүсхэлэй эшэ үндэһэниинь болоо гэбэл, алдуу болохогүй. Энэ үедэ хэдэн олон шэнэ үүсхэл, хүдэлөөнүүд ажалша арадай гүн сооһоо бадараа гээшэб!

Манай предприятиин цехүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ шпала хюрөөдэдэг цехэй коллектив эрхимлэжэ ябана. Хараад үзэхэдэ, партийна эхин организациинь эдэбхитэй, һайнаар хүдэлһэн коллективэй ажал хэрэгынь урагшатай байна.

Шпала хюрөөдэдэг цех соо 19 коммунист бии юм. Эдэнэр булта даа үйлэдбэриин тон шухала участогуудта ажалладаг. Жэшээлхэдэ, тус партийна организациин секретарь Н .В. Челмакин крановщигаар, В. В. Мясников станочнигоор, Н. Г. Черепанов крановщигаар, Н. М. Беликова шпала хюрөөдэлгын участогай мастераар хүдэлнэ.

Надежда Митрофановна Беликоватай уншагшадые танилсуулмаар гэжэ һананаб. Тэрэ дүй дүршэлтэй болоһон, хододоо түрүү зэргэдэ ябадаг хүдэлмэришэн. Залуушуулые өөрынгөө мэргэжэлдэ һургадагаараа олондо мэдээжэ болонхой. Һая Ажалай алдар солын гурбадахи шатын орденоор шагнагдаа. Надежда Митрофановнагай участок социалис мүрысөөндэ ходо эрхимлэжэ, һайшаал, магтаалда хүртэдэг.

Иигэжэ коммунистнууд коллективэйнгээ ажал хэрэгэй гол утаһа гарһаа алдангүй эмхидхэхы, эдэбхижүүлхы хүсэн боложо шадана бшуу.

Манай баазын партийна организациин бүридэлдэ 130 хүн ороно. Тиихэдээ диилэнхинь сэхэ үйлэдбэри дээрэ ажалладаг. Эдэнэрэй олонхинь мэргэжэлдээ дүршэһэн хүдэлмэришэд, мастернууд, станочнигууд гэжэ мүн тэмдэглэлтэй.

Хамтын хэрэгые өөрынгөө хубиин хэрэг мэтээр һанажа хүдэлхэ ёһотой байһанаа, коммунист бүхэн сугтаа ажалладаг нүхэртөө ойлгуулхые оролдоно. Энэ хадаа коллектив бүхэнэй ажабайдалай хуулита гурим болохо зэргэтэй. Даажа байһан ажалдаа тон харюусалгатайгаар хандажа, гүрэнэй зөөрие эзэн янзаар эдлэхэ, шанар һайнтай продукци ходоо гаргадаг байхын түлөө тэмсэхэ уялгатайбди гэжэ хүн бүхэн ойлгобол, коллективэй ажал хэрэгынь урагшатай, үрэ дүн һайнтай байха жэшээтэй.

Шпалай цехэй коллектив май һара соошье амжалтатайгаар ажаллаа һэн. Һарынгаа түсэб 104,5 процент дүүргэжэ, түгэсхэхы жэлэй даабаринуудые дүүргэхэ замдаа урагшатай үшөө нэгэ алхам хэбэ гээшэ.

Мүрысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлжэ ябаһан доодо складуудай ажалша коллективые тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Үйлэдбэриин нөөсэ, арга боломжонуудые элирүүлэн хэрэглэхэ талаар эндэ горитой хүдэлмэри хэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, модо хюрөөдэхэдөө гээдэг байһан сагаа бага болгохын тулада хүдэлмэришэд ямар ехэ оролдолго гаргаа гээшэ һэм. Олоной оролдосоор алмагдаһан, саг соо түсэбһөө гадуур тайрагдаһан модониинь тэдэнэрэй зүрхэ сэдьхэл яһала баясуулаа һааб даа.

Иигэхэ зуураа гаргажа байһан продукциингаа шанарые һайжаруулхые тус складай хүдэлмэришэд эрмэлзэнэ.

Мүнөө манай баазын коллектив КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тулада тэмсэжэ байна. Түгэсхэхы жэлэйнгээ, бүхыдөө табан жэлэйнгээ түсэб байгша оной декабриин 1-дэ дүүргэхэ гэжэ шиидээбди. Энэ зорилгоёо ямар аргаар дүүргэхэ гээшэбибди? Энэ асуудалда богонихоноор харюусаха һанаан бии.

Эгээн түрүүн хэлэхэдэ, социалис мүрысөөнэй эмхидхэлые саашадань һайжаруулжа, тэрэнэйнгээ ябасые олониитэдэ үргэнөөр харуулха, түрүүшүүлэй дүй дүршэл тарааха болонобди. Тиихэдэ мүрысэгшэдэй хоорондохи холбоо барисаае улам бэхижүүлжэ, социалис мүрысөөе, үнэхөөрөө, бүгэдэ коллективэй хэрэг болгохын түлөө тэмсэнэбди.

Партком, профсоюзай комитедтэй суг мүрысөөнэй гурим баталаа һэн. Тиихэдээ эрхимлэгшэдэй хүндэлэлдэ үдэр бүхэндэ ажалай алдар солын Улаан туг үргэжэ байха гэжэ шиидэһэн юм. Үнгэрһэн ажалай үдэрэй дүнгөөр түрүүлэн ябагшад элирүүлэгдэнэ. Тиигээд тэдэндэ дамжуулгын улаан вымпел барюулагдадаг.

Үдэрэйнгөө даабарие дүүргээгүй цех, участок гү, али бригадада ажалай һүүлдэ летучка үнгэргэгдэжэ, юундэ энэ ушарай тохёолдоһые элирүүлээд, гээгдэлһээ гараха аргаяа олоходонь туһалдаг заншалтайбди.

Энээнһээ гадна, «Дайшалхы хуудаһанууд», «Комсомолой прожекторэй» мэдээсэлнүүд, «Хэн мүнөө эрхимлээб?» гэһэн стенд гаргагдажа байдаг. Тэндэ ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэл тухай бэшэгдэдэг, залхуу, муугаар хүдэлэгшэд шүүмжэлэгдэдэг.

Гэбэшье бүхы цехүүдтэ эдэ хэмжээ ябуулганууд заншалта болоо гэхын аргагүй. Голодоһо гаргаһан гү, али шалтагаантүйгөөр ажалдаа гээгдэһэн зониие олоной шүүмжэлэл, зүбшэн хэлсэлгэгүйгөөр орхихогүйе оролдохо ёһотой байһанаа зарим хүтэлбэрилэгшэд үшөөл хүсэд ойлгоногүй гү гээд һанахаар.

Энэ талаар коммунистнуудай дүүргэдэг үүргэнь нилээн горитой гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тэдэнэр иимэ нэгэшье ушарые анхаралһаа алдангүй байхые эрмэлзэнэ.

Ажалай түрүү онол аргануудые, уралан нарижуулгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэдэ, ажалай бүтээсэ ехээр дээшэлдэг, гаргагдаһан продукциин өөрынь үнэ сэн доошолдог гэжэ хүн бүхэн мэдэнэ ёһотой. Энэ талаар мүн лэ ехэ хүдэлмэри ябуулагдана гэжэ хэлэлтэй.

Жэшээлхэдэ, коммунистнууд, ПТО-гой начальник И .И. Вестеровский, ПТО-гой ахалагша инженер М. Г. Мильчаков, дээдэ складай начальник А. И. Грижненко, ОГМ-эй ахалагша механик И. Г. Глушков, таһагай начальник Б. И. Кузнецов гэгшэд модо ашалгын...

«Прибайкалец» ... аймагай газет... хүдэлмэрилэгшэ С. УБЕЕВ бэшэ... абаба.

★

Улаан-Үдын вагонно депогой модо болбосоруулдаг цехэй үнинэй дүй дүршэлтэй болоһон, табадахи разрядай модошо дархан, коммунис ажалай ударник, Хүндэлэлэй Тэмдэг орденто Павел Иванович Шубин эндэ 40-дэхи жэлээ хүдэлжэ ябана. Тэрэ халаанайнгаа нормо 120—130 процентээр дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Павел Иванович Шубин.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

★

МОДОШОДНАЙ ШАЛГАРНА

Леспромхозоймнай коллектив түгэсхэхы жэлэй социалис уялгануудаа холо үлүүлхэ зорилго урдаа табяад, эршэмтэй шангаар ажаллажа эхилһэн юм. Энэ оролдолгын үрэ дүнгүүд яһала һайн. Жэлэй түрүүшын хахадай түсэбһөө гадуур 5700 кубометр модон шэрэгдээ, 53 мянган түхэригэй продукци худалдагдаа. Иигэжэ манай коллектив 1975 оной социалис уялгануудаа үлүүлһэн байна. Энэ уялгын ёһоор түсэбһөө гадуур 2.000 кубометр модо шэрэхэ, 30 мянган түхэригэй продукци худалдаха гэжэ хараалагдаһан байгаа.

Арга боломжонуудһаа бага социалис уялга абтаа гэжэ һанахаар. Бодото дээрээ тиимэшье бэшэ. Модо бэлэдхэн таллуулдаг бага комплексно бригадануудай зариманиинь томодхогдоһон, бүхы бригаданууд ажалаа 1,5 халаанда эмхидхэхэ гуримда ороһон байгаа.

Ажалаа шэнэ гуримаар эмхидхэһэнэй ашаар бригадануудай ажалай бүтээсэ горитой ехээр дээшэлһэн юм. Хэрбээ урдань бригаданууд ажалаа нэгэ халаанда эмхидхэхэдээ, һара соо 1800—2000 кубометр модо бэлэдхэн таллуулдаг байбал, мүнөө бүтээсээ 2300--2600 кубометртэ хүргэдэг болоо.

Ажалаа шэнэ гуримаар эмхидхэһэнэй, социалис уялгануудаа холо үлүүлэн дүүргэхэ социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй ашаар амжалта туйлагдана. Леспромхозой бүхы модошод социалис мүрысөөндэ оролсоод, уялгаяа үлүүлхэ гэжэ эршэмтэй шангаар ажаллаһан байна.

Леспромхозой бүхы 10 комплексно бригада бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Модо таллуулгын тракторнууд 11 часай туршада багашье сагта миин байлгагданагүй.

Социалис мүрысөөндэ олон түрүүшүүл шалгаран гараа. Леспромхозой 32 түрүүшүүл табан жэлэйнгээ хубиин түсэбые дүүргэһэн байна. Модо шэрэдэг автомашинын жолоошод Александр Александрович Алексеев, Петр Петрович Шляхов тэдээн сооһоо шалгарна. Тэдэнэр түрүүлэн табан жэлэйнгээ даабари дүүргээ.

Федор Пантелеймонович Бурдуковскиин даадаг томодхогдоһон комплексно бригада ехэ бүтээсэ туйлана. Энэ бригада ажалаа мүн лэ 1,5 халаанда эмхидхэнхэй. Тиигэжэ һарадаа 6000 кубометр модо бэлэдхэн таллуулдаг болоо. 18 хүнһөө бүридхэгдэһэн энэ бригада хахад жэл соо 31400 кубометр модо бэлэдхэн таллуулха даабаряа 36600 кубометртэ хүргэһэн байна. Бригада табан жэлэйнгээ түсэбые август һарада дүүргэхэ панал эрмэлзэлтэйгээр ажаллана.

Виктор Павлович Александровай, Александр Михайлович Голубевой даадаг бага комплексно бригаданууд табан жэлэйнгээ түсэбые энэ жэлэй апрель һарада дүүргэһэн юм. Эдэ коллективүүд хахад жэлэй түсэбһөө гадуур 2000—3000 кубометр модо бэлэдхэн таллуулаа.

Жэлэй социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэһэн манай леспромхозой модошод урдаа шэнэ зорилго табяад, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абаа. Модо бэлэдхэхэ, шэрэхэ табан жэлэй түсэбые декабриин нэгэн болотор дүүргэхэ, даабариһаа гадуур 30 мянган кубометр модо шэрэхэ гэжэ хараалаа. Энэ амжалтаяа партиин ээлжээтэ XXV съездэдэ зорюулха гэжэ модошод шиидэээ.

Г. УБУГУНОВ.
Байгалай леспромхозой түсэблэлгын таһагай начальник.

ЗАЛУУ ГВАРДЕЕЦ

Сэлэнгэ мүрэнэй эрье зубшанабди. Һүниндөө бага сага бороо ороһон хадаа набтар газараар уһан сэлхыжэ харагдана.

Урдамнай ахалагша хонишон Цырендоржи Шиндаков бэлшээри харан алхална, зүлгэ ногооной жэгдэ гарасада баярлана хэбэртэй. Мантай суттаа ябаһан Сэлэнгын совхозой Бэлюутын отделениие эрхилэгшэ Дондок Бадмаевич Дашиевтай үгэ андалдан гэшхэлнэбди. Тиигэһээр Шиндаковой отарада хүрэгдэбэ. Отарын эзэн 26 наһатай, дунда зэргын, хүдэр шүрбэһэлиг габшагай бэетэй, зохидхон шарайтай хүн. Тэрэ манда байра байдалаа харуулна. Отарадань гуримтай, хашаа соонь үбһэнэй, һолюомоной холимог ба минеральна тэжээлэй нөөсэ харагдана. Хониднь тобир, шадалаа ехэ табяагүй.

Цырендоржо нэгэ хониие хүлһөөнь саб шүүрэн бариба. Ирагдаад байһан нооһыень харахада, гайхамаар үдхэн, торгон утаһандал нарихан, үлэмжэ зөөлэн нооһон наранда жэгтэйгээр ялаганахадал гэнэ.

— Иимэ шанартай нооһо ямар классаар гүрэндэ тушаадаг гээшэбта?

— Гансал нэгэдэхи классаар!

Нүхэр Шиндаковой энэ харюуда, совхозойнгоо иимэ хонин һүрэгые хаража байһандаа тэрэнэй сэдьхэлээ хананги байһаниие ойлгомоор. Нарин нооһон Эхэ орондомнай айхабтар ехэ хэрэгтэй гэжэ хонишон һайса мэдэнэ ёһотой.

Залуу хонишоной Сэлэнгын совхоздо дүрбэн жэл соо хүдэлһэн дүнгүүдыень тоолоходо һонирхомоор. Эдэ жэлнүүдтэ тус отара 8 мянган килограмм үлүүтэй нарин нооһо үгэһэн байна. Сэмбэ, драп, бүд нэхэдэг фабрика килограмм нооһон бүриһөө эрхим шанартай 3 метр бүд гаргана бшуу.

Үбэлэй шанга хүйтэндэшье Шиндаковой отарын хонид бэлшээгдэһээр лэ ондо ородог юм. Ушар юуб гэхэдэ, гансашье тэжээл алмагдана бэшэ, харин хээрын тэнюун бэлшээридэ ябахадань хонидой амин бэедэнь туһатай, нооһониинь түргөөр ургадаг, шанартай байдаг.

Бидэ Цырендоржо Шиндаковой гэртэ оробобди. Гурбан таһалгатай, уужам сэбэр, аятай зохид гэр. Байшан соохи юумэчинь городой хидол адли: ехэ таһалгадань диван-кровать, зэргэлээд шифоньер, углуудань томо гэгшын телевизор табяатай. Багахан стол дээрэ радиоприёмник, шкаф соонь номууд харагдана.

— Мебель, һайн амһарта манай эндэ эгээл хэрэгтэй юумэн гээшэ, — гэжэ гэрэй эзэн Софья Банзаракцаевна хэлэбэ.

— Эдэниие магазинда асархадань тэрэ дары худалдан абажархидаг. Хүдэлмэришэднай зөөритэй баян, шанга шадалтай болонхой. Хонишодшье, һаалишадшье һайн салин хүлһэ абана бшуу. Манай түрүү һаалишан Надя Тадвашкинае абаад үзэе. Тэрэ һарада 370 түхэриг абадаг. Теэд бидэнэр, хонишодтошье гомдохо юумэн үгы даа. Ахалагша хонишод-зуутан 250 түхэриг абадаг. Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр манай бүлэ түсэбһөө гадуур продукци абаһанай түлөө 2.900 түхэриг нэмэлтэ түлбэри болгон 24 хурьга абаа һэн. Юумээр дутамаггүй байдагбди, хүдэлмэримнайшье урагшатайгаар ябана.

Энэ хонишон залуухан аад, хайшан гэжэ хонишод-зуутанай тоодо ороо гээшэб? Яһала юумэ үзэһэн, мэргэжэл шадабаритай болоһон наһатай хонишод-зуутаншье совхоздо олон бэшэ ха юм. Эдэниие хүсэхын тулада гансашье эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллаха бэшэ, мүн хонишодой мэргэжэлэйнь «нюусые» мэдэхэ хэрэгтэй бшуу гэжэ Шиндаковые хаража байхадаа, тэрээн тухай бодомжолноб.

— Цырендоржо, хонин ажалда хэды жэл соо хүдэлжэ байнабта? — гэжэ бидэ һонирхобобди.

— Дүн хамта табан жэл соо: Совет Армиин албанһаа табигдаһанай һүүлээр Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо механизатораар хүдэлөөб, Сэлэнгын совхоздо нэгэ жэл хонишоной туһалагшаар ажаллаа һэм, мүнөө ахалагша хонишон болоһоор дүрбэдэхи жэлни ябажа байна. Совхоз намда 618 хонидые даалганхай...

— Нүхэр Шиндаков түрүүшынгээ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга абаа юм, — гэжэ совхозой ахамад зоотехник хэлэнэ. — Эдэнэр 1973 ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаа һэн. Эхэһээнь һалгаагдаха үедөө хурьган бүхэн 18 килограмм түсэбэй орондо 22 килограмм шэгнүүртэй байба. Эхэ хонин бүриһөө 3,4 килограмм нооһо хайшалаа. Эдэ дүнгүүдэй түлөө засаг түрынгөө шагнал—«Шэн габьяата ажалай түлөө» медальда хүртэһэн.

Иимэ амжалтаһаа залуу хонишоной толгой эрьеэгүй. Тэрэ Совет сэрэгшын хатуужалта абаһан, ажалда башарһан, урагшаа һанаатай, даруу зан абаритай хүн. Зарим хүнүүд ажалаараа алдар сууда гарахадаа, «биб» гэһэн ехэрхүү заитай болошодог гээшэ.

Энэмнай огто тиимэ бэшэ. Тэрэ үнгэрэгшэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 114 хурьга абаһан, хонин бүхэнһөө 3,6 килограмм нооһо хайшалһан байна. Доржо, Софья Шиндаковтон табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ эршэтэй шангаар, зориглолтойгоор хүдэлнэд. Тэдэнэр арга боломжонуудаа тооложо үзөөд 1975 ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 120 хурьга абаха, хонин бүриһөө 4,2 килорамм нооһо хайшалха уялга абаһан, тэрэшэлэн Зэдын аймагай Борьёогой совхозой ахалагша хонишон Виктор Гомбоевич Базаровай мүрысэхэ гэһэн уряа хүндэтэйгөөр хүлеэн абаһан байна. Майн 20-ной мэдээгээр энэ отарын коллектив зуун эхэ хо[нин] бүриһөө 120 хурьга а[баһан]хай. Иимэ олон хурьга түлжүүлхэ гээшэ бэр[хэ] хэрэг. Эндэ шадабари, дүршэл хэрэгтэй. Хурьга[шад] Цыбик Бадмацыренов, [...]басан Бальдиров гэ[гшэд] хурьгадые абахадань [...]эн туһаламжа хүргөө.

— Энэ залуу нүхэр [...]нии һанаанда таар[...] өөрынгөө һанал бодолдо [...]гэнги, ажабайдалдаа то[...]хой зорилго табиһан ү[...] ёһо мэдэхэ хүн», — [...] хуушанай коммунист Д[...]ев дэмы хэлээгүй ха.

Апрель һарада ну[...] Шиндаковой ажабайда[лда] мартагдашагүй ушар бо[...] Илалтын Тугай дэргэдэ [...]рэ зурагаа буулгуулха [...] хүндэдэ хүртэһэн Бур[...] ороной түлөөлэгшэнэрэй [...]да Сэлэнгын аймагай [за]луу малшад байл[...] СССР-эй Зэбсэгтэ Хүс[...]дэй Түбэй музейн Тугу[...] зал соо — Кутузовай [...] шатын орденто алдар су[...] Индрицкэ дивизиин аба[...] Берлин хүргэгдэһэн ту[...] дэргэдэ баяр ёһололой [...] хэл хүдэлгэмэ оршон [...] далда залуу малшадай [...] зураг буулгагдаа. Тэмсэл[...] ажалай габьяагаар батад[...] даһан һайхан заншалнуу[...] үнэн сэхэ байхабди гэжэ[...] лаад онуудай эдиршүүл [...]рэ тоодо Цырендоржо Ш[ин]даков Илалтын нангин Ту[...] дэргэдэ тангарилгаа үгэлс[...]

ВЛКСМ-эй обкомдо со[...] лис мүрысөөнэй түрүүш[...] лэй тоодо Цырендорж[...] «Табан жэлэй залуу гв[ар]деец» гэһэн ВЛКСМ-[...] мүнгэн тэмдэг барюулагд[...] Энэ хадаа залуу хонишо[...] гурбадахи шан болоно. Мү[...] Ц. Шиндаков Сэлэн-Дүүм[...] поселково Соведэй депут[...]та кандидадаар дэбжү[...]лэгдээ. Цырендоржын ха[...] нүхэр Софья «1974 оной с[о]циалис мүрысөөндэ илаг[...] гэһэн» хүндэлэлэй тэмдэг[...] шагнагдаа. Залуу комму[...]нистнууд хэлэһэн үгэдөө, [...]дэр шагналнуудтаа хүрэм[...] байха хүсэлэнтэй, хүрэ[...]шье байна.

Р. БАЛДАНОВ,
манай корр.

ЭРДЭМ ТЕХНИКЫН ШЭНЭ ҺОНИН

Арменийн ССР. Ереван хотын Карл Марксын нэрэмжэтэ политехническэ институдай лабораторидо шэнэ оньһон энерго-тухеэрэлгэтэй электромобиль бүтээгдэбэ.

Түрүүшын энэ машина республикын түб хотын үйлсэнүүдээр, Ереван—Севан трасса дээрэ шалгалта гараа.

Энэ электромобиль 500—600 килограмм ашаа тээхэ хүсэтэй. Хадын харгыда тэрэ часай 45—50 километр, зарим тэгшэ харгыда часай 65 километр зай гаталха байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ электромобиль Ереван хотын Ленинэй нэрэмжэтэ талмай дээрэ.

ТАСС-ай фотохронико.

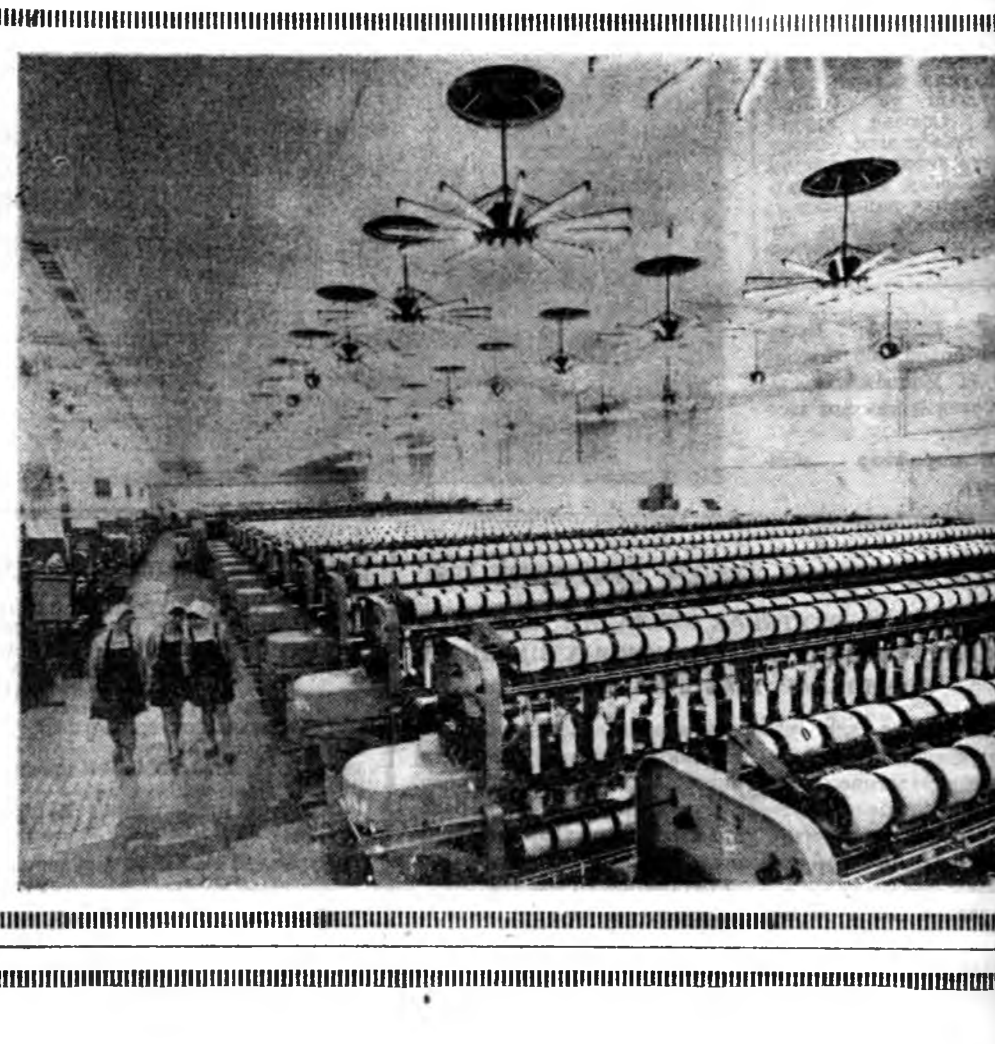

ТАБАН ЖЭЛЫЕ— болзорһоонь урид!

МОСКВАГАЙ ОБЛАСТЬ. Ажалай Улаан Тугай орденто Клинскэ Ленинэй нэрэмжэтэ химическэ утаһанай комбинадай коллектив юһэдэхи табан жэлдэ хараалагдаһан ажалайнгаа бүтээсые дүрбэн жэл соо хүсээнхэй. Энэ хугасаа соо ажалайнь бүтээсэ 29,1 процентээр дээшэлһэн байна. Табан жэлдэ хараалагдаһан түсэбһөө гадуур 6800 тонно химическэ утаһан үйлэдбэрилэгдэхэ юм. Тус предприятиин партийна организаци ба техническэ албан научно-техническэ ургалтые бүри түргэдхэхэ, шэнэ оньһон техникэ болон онол аргануудые үйлэдбэридөө нэбтэрүүлэн оруулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулдаг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ оньһон станогуудые тодхоһон цех соо.

ТАСС-ай фотохронико.

СССР-эй юһэдэхи зарлалай Верховно Соведэй гурбадахи сесси

ГАЗАРАЙ БАЯЛИГ ХАМГААЛГЫЕ УЛАМ СААШАДАНЬ ШАНГАДХАХА БА АШАГТА МАЛТАМАЛНУУДЫЕ ҺАЙНААР ХЭРЭГЛЭХЭ ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ, ГАЗАРАЙ БАЯЛИГ ТУШАА ССР СОЮЗАЙ БА СОЮЗНА РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ ХУУЛИНУУДАЙ ҮНДЭҺЭН ДҮРИМҮҮДЭЙ ПРОЕКТ ТУХАЙ

(...эсхэл. Эхниинь 1-дэхи нюурта.)

[illegible]

...зүбөөр эрхилэлгэ... малтамалта дайдые ...лгые һайжаруулха, ...ые һайнаар хамгаалан ... хэрэг түбхын түрүүн ...дыдаха байна.

...лтамалнуудые абаха, ...уулха, һүүлээрнь бол... ...уулха үедөө ашагта ...малнуудые эгээл гүйсэ ... һалгаан абаал һаа, ма... ...ономикын сааг үргэл... ...э боложо байгаа түү... ...дэй хэрэглэмжые хан... ...ерээдүйн үетэнэй хэрэг... ...ые хараада абажа ша... ...ха байна. Ашагта мал... ... абадаг промышленнос... ... хүгжэлтэдэ мүнөө үедэ ...дoһон эрхэ байдалда ...шар айхабтар ехэ уд... ...анартай юм.

...өө ашагта малтамал... ...ые гол түлэб нээмэл ...р абаха гэжэ эрмэлзэ... ...болонхой. Энэнь тэдэ ...малнуудые улам хүсэ... ...абахада ехэ туһатай юм ... Н. А. Тихонов хэлэбэ. ...амалнуудые нээмэл ар... ...абахада, ажалай бүтээ... ... дээшэлдэг, малтамал ...ын өөрын үнэ доошол... ...мүн тингэхэһээ гадна ...нуудай ажал нилээд ...ддэг, малтамал абаха ... ушардаг гээгдэлнүүд ... болодог байна. Юрын ...шэнүүдые ашаглахада, ... процент малтамал, ха... ...орёо хэсүү хэбтэшэнүү... ... ашаглахада — 10—12 ...ент малтамал гээгдэдэг ...а.

...ри мүнөө манай орон ...р абтадаг ашагта малтамалнуудай эхэнхи хубинь нээмэл аргаар абтана. Абтадаг нүүрһэнэй 50—55 процентынь, түмэрэй рудагай — 85, үнгэтэ металлнуудай рудагай — 75—80 болон химико-химическэ түүхэй эдэй 60 процентые хохомоо нээмэл аргаар абадаг болохо гэжэ хараалагдана.

Мүнөө үеын манай техникэ болон технологи нарижан һайжаржа, газар дорошье малтамалнуудые абахада гээдэлынь нилээд багадхаха арга олгоно.

Малтамалнуудые абахадаа гээдэлынь улам бага болгохын тулада министерствэнүүд болон зургаанууд ехэ юумэ хэхэ ёһотой гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ.

Мүн ашагта малтамалнуудые шанаржуулха, болбосоруулха үедөө малтамалнуудые гүйсэд дүүрэнээр һалгаан абаха хэрэгые һайнаар эмхидхэбэл, минерально-түүхэй эдэй баялигые улам һайнаар ашаглаха арга олдохо байна. Энээнийе түйлахын тулада түрүү онол аргануудые улам үргэнөөр хэрэглэхэ, түүхэй эдые улам даамайгаар болбосоруулдаг, үйлэдбэриин хаядаһануудые буйлуулдаг шэнэ технологическа процессүүдые бэдэрэн оложо, нэбтэрүүлхэ шухала. Тиихэдэ абтадаг хара болон үнгэтэ металлнуудай рудагай шанарые ядерно-физическэ арга методүүдээр туршан шалгаха гээшэ ехэ удха шанартай байжа болохо юм.

Зэдээр баян, мүн Норильска зэд-никелиин болон Ураалай никелиин рудаае болбосоруулхын тулада үрэ ехэтэ технологическа процессүүд болон өөрөө хүдэлдэг тухеэрэлгэ ухаалан ашаглаха хэрэгтэ, тэрэшэлэн шанаржуулхада хүшэр холимол зэдэй рудае болбосоруулха ажалда улам нарин шэнэ технологи хэрэглэлгэдэ тусхай анхарал хандуулха шухала.

Ашагта малтамал абадаг промышленностьдахи техническэ политикын гол шэглэлнүүдэй нэгэн байһан туладань минеральна түүхэй эдэй баялигые үргэлжэ дээрэнь, зүб ёһоор ашаглаха хэрэгтэ газарай баялигууд хуулиин үндэһэ һууриин проект дотор ехэ анхарал хандуулагдана. Һүүлэй жэлнүүдтэ энэ талаар зарим тэды амжалтанууд түйлагдаа гэжэ Н. А. Тихонов мэдүүлбэ. Үнгэтэ металлургиин предприятинуудта малтамалнуудые дашарамдуулан абаһанай ашаар орон дотор абтадаг бүхы зэд, туулган, цинкын 10 гаран процентнь, мүн сернэ кислотагай 20 шахуу процентнь абтадаг байха юм.

Хадын промышленностьдо ашагта малтамалнуудые үргэлжэ дээрэнь хэрэглэхэ асуудалда элидхэлшэ тогтожо хэлээд, энэ талаар дайралдадаг дутагдалнуудые тэмдэглэһэн байна.

Москвагай һунгуулиин Бауманска округой һунгагшадай урда нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэнүүдые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо һануулба. Бидэнэр промышленностиин хүгжэлтын онсо өөрэ зүйлнүүдые, хожомоо хүгжэхэ харааень гүнзэгыгөөр шэнжэлдэг болообди, мүн тиихэдэ ажалай бүтээсэ, фондын ашаг үгэлгэ, үйлэдбэриин үрые дээшэлүүлгэ гэһэн манай үеын айхабтар шухала асуудалнуудта анхаралаа ехээр хандуулдаг болообди гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев хэлэһэн байна. Эдэ зорилгонуудые шадамараар шиидхэбэл, арад зоной аша туһада хэрэглэхэ нэмэлтэ баян арга боломжонууд олдохо юм.

Хадын-металлургическа болон промышленностиин бусад зарим һалбаринуудай хүгжэлтэдэхи иимэ аша үрэтэй замуудай нэгэн хадаа гол продуктнуудые абахынгаа хажуугаар дашарамдаа гараһан продуктнуудые абалсаха, хаядаһануудые зүбөөр хэрэглэхэ ябадал болоно гэжэ Н. А. Тихонов онсолон тэмдэглээ.

Дашарамдан гараһан хадын шулуу шорой, илангаяа нээмэл аргаар абаха үедэ хуулагдаһан газарай шулуу шохойе хэрэглэхэ гээшэ арадай ажахыда экономическа талаар олзотой юм. Нээмэл аргаар малтамалнуудые абахын тулада малтан гаргагдаһан шулуу шорой олон ушарта нилээд ехэ газар эзэлдэг гээшэ. Харин тиихынь орондо тэдэниие хайр шулуун, цемент, извёстко, шэл, силикатна хирпиисэ, галда дүрэсэгүй болон хэбэй материалнууд болгожо болохо байна. Гадна тэдэниие шаазанай промышленностьдо түүхэй эд болгон хэрэглэмээр.

Тэрэшэлэн шанаржуулгын фабрикануудай хандаһые, металлургическа шлак, тэрэшэлэн энергетическэ нүүрһэ галдалгаһаа гараһан үнэһэ болон шлагые мүн лэ тиимэ ашаг олзотойгоор хэрэглэжэ болохо юм. Элдэб газууд, тооһон болон уурхай соо байһан уһанһаа ашагта малтамалнуудые һалгаан абабал, энэнь ехэ экономическа аша үрэтэй байха, оршон тойронхи байгаалиие муухайдхаха ушар нилээд бага болохо байгаа.

Үйлэдбэриин хаядаһануудые сэбэрлэн, абтаһан бодосуудые зүб мүрөөр хэрэглэхэ гээшэ оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха эгээл һайн арга зам мүн.

Ашагта малтамалнуудые шадаал һаа гээлтэ багатайгаар, дүүрэнээр абаха гээшэ айхабтар ехэ экономическа удха шанартай гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ. Энээнэй ашаар фондын ашаг үгэлгэ дээшэлнэ, хүдэлжэ байгаа предприятинуудта продукци үйлэдбэрилгэ үргэдэнэ, хэдэн ушарта шэнэ предприятинуудые бариха хэрэггүй болоно, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ нилээд дээшэлнэ.

Газарай баялигые зүбөөр ашаглаха хэрэгтэ түсэблэдэг болон хинадаг гүрэнэй органуудай үүргые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ хуулиин тус проект хараада абана.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй ёһоор, газарай баялиг хамгаалха, ашагта малтамалнуудые зүбөөр ашаглаха асуудалнууд мүнөө үедэ түсэбэй ёһоор шиидхэгдэдэг болонхой. Ашагта малтамалнуудые эгээл гүйсэдөөр һалгаан абаха тушаа, мүн тэдэниие үргэлжэ дээрэнь хэрэглэлгые һайжаруулха хэмжээ ябуулгануудаар тусхай даалгабаринууд энэ жэлһээ эхилэн арадай ажахын хүгжэлтын гүрэнэй түсэбүүд дотор хараалагдадаг болохо юм.

Ашагта малтамалнуудай хэбтэшэ болон тэдэнэй нөөсэнүүдые гүрэнэй зүгһөө бүридхэлдэ абаха нэгэн гурим тогтоохо гэжэ хуулиин проект дотор хараалагдана. Тэрэшэлэн малтамалай абтадаггүйшье һаа, ашаглалгада үгтэһэн малтамалта газарые бүридхэлдэ абаха нэгэн гурим тогтоогдоно. Тоо бүридхэлэй иимэ гуримэй оруулагдахада, газарай баялиг улам һайнаар ашаглагдаха байһаниинь дамжаггүй.

Малтамалнуудай шэнэ хэбтэшэнүүдые бэдэрэн олохо, минеральна түүхэй эдэй баазые экономическа талаһаань тодорхойлолгые һайжаруулха зорилгоор геолого-бэдэрэлгын хүдэлмэриие эршэдхэхэ хэрэгтэ парти, правительство хододоо ехэ анхарал хандуулдаг байгаа.

Минеральна түүхэй эдэй баазые хүгжөөлгэдэ һомологдодог мүнгэ зөөриие үрэ ехэтэйгээр ашаглаха хэрэг геолого-бэдэрэлгын хүдэлмэриин шанарһаа нилээд ехээр дулдыдаха байна. Шанар муутай геологическа бэдэрэлгэ, хэбтэшэнүүдые сэгнэхэдээ хэһэн алдуу эндүүнүүд үлүү гаргашануудта хүргэнэ.

Ушар иимэһээ газарай баялигые геологическа талаар шэнжэлэлгын шанарые һайжаруулха хэрэгтэ хуулиин проект дотор ехэ анхарал хандуулагдаба.

Минеральна баялигуудай эгээл аша үрэ ехэтэйгээр ашаглагдадаг нютагуудта геолого-экономическа шэнжэлэлгэ болон геолого-бэдэрэлгын хүдэлмэриие улам шангадхаха гэжэ хуулиин проектээр хараалагдана.

Ашагта малтамал абадаг промышленностиин айхабтар эршэмтэйгээр хүгжэжэ байһан эрхэ байдалда газар дайдые ехээр эмдэхэгүй, гансал малтамал абадаг газартахи бэшэ, харин тэрэниие тойроод байһан ехэ дайдада хэдэн мянган жэлэй туршада тогтоһон байдалые һандаргахагүй гэһэн зорилго гарана.

Малтамал абалгын үедэ һандаргагдаһан газарые дахин хэрэглэмээр болгохо, тэрэниие аюулгүй болгохо, арадай ажахыда ашаглаха гээшэ онсо ехэ удха шанартай болоно. Иимэ газар хүдөө ажахын, ой модоной болон загаһанай ажахын туһада хэрэглэгдэхэ, мүн тэндэ амаралтын газарнуудые байгуулжа болохо юм. Малтамалай абтаһан газарые дахин һайн түхэлтэй болгохо ажалай хэгдэхэдэ, хуушанайнь гидрогеологическа журам ёһонууд нилээд һэргээгдэжэ, агаар болон уһые бузарлаха ябадал болюулагдадаг, тэрэшэлэн ургамал хатажа хосорхоёо болидог, хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса доошолхоёо болижо, тэндэхи микроклимат болон ариг сэбэрэй эрхэ байдал һайжардаг байха юм.

Малтамалай абтаһан газарые болбосон түхэлтэй болгохо гээшэ айхабтар шухала асуудал, тэрэ экономическа болон социальна эрилтэнүүдһээ, дулдыдан табигдадаг байха юм. Тиимэһээ малтамалта газарнуудые ашагладаг бүхы предприятинууд тэдэ газарнуудаа уялгата ёһоор һайжаруулан болбосоруулха ёһотой гэжэ хуулиин үндэһэ һууриин проект соо хараалагдана.

Газарай баялиг ашаглалгые аюулгүй болгохо хэрэгтэ хуулиин үндэһэ һууриин проект дотор тусхай бүлэг зорюулагдана. Газарай баялигые ашаглалгын, хамгаалалгын хойноһоо хиналта шалгалта шангадхаха хэрэгтэ ехэ анхарала хандуулагдана. Гүрэнэй хиналтын органуудай эрхыень энэ һалбарида үргэдхэхэ гэжэ хараалагдана.

Предприятинууд болон эмхинүүд газарай баялиг тухай хуулиие хэр зүб сахинаб, тэрэниие хамгаалха болон хадын хүдэлмэри аюулгүйгөөр эрхилхэ гурим дүримые хэр зүб сахинаб, ашагта малтамалнуудые үргэлжэ дээрэнь хэрэглэхын түлөө оролдоно гү гэжэ гүрэнэй хадын хиналтын органууд хаража байха ёһотой. Газарай баялиг хамгаалха дүримые гү, али тэрэниие ашаглаха гуримые эбдэһэн ябадалай ушарбал, гүрэнэй хиналтын органууд хэгдэжэ байһан ажал хүдэлмэриие болюулха, мүн тэрэшэлэн элдэб хазагайралтануудые зайсуулхыень гүйсэдхэхэдэ уялгата заабаринуудые үгэхэ, мүн газарай баялигые зүбшөөлгүйгөөр ашаглалгые, тэрэшэлэн малтамалнуудтай газар дээрэ өөһэдөө мэдээд хэгдэһэн барилгануудые болюулха, зэмэтэй нюурнуудые тогтоогдоһон гуримай ёһоор хатуу харюусалгада хабаадуулха эрхэтэй.

Тэрэшэлэн газар дайдые геологическа талаар шэнжэлэлгын шанарые улам һайжаруулха, энэ хүдэлмэриие улам гүйсэдөөр бэелүүлхэ, геолого-бэдэрэлгын хүдэлмэриин экономическа аша үрые болон холбоое һайжаруулха, эдэ хүдэлмэринүүдые эрхилхэдээ тогтоогдоһон гурим болон дүримүүдые сахиха талаар гүрэнэй геологическа хиналтын үүргые дээшэлүүлхэ гэжэ хуулиин үндэһэ һууриин проект дотор хараалагдаба.

Газарай баялигые зүбөөр ашаглаха, хамгаалха хэрэгтэ ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүд болон тэдэнэй гүйсэдкомууд шухала үүргэ дүүргэхэ ёһотой.

Газарай баялигые хамгаалха, зүбөөр ашаглаха тушаа гансал гүрэнэй органууд болон предприятинууд бэшэ, харин ниитын эмхинүүдшье ехэ оролдолго гаргаха ёһотой. Тиимэһээ профсоюзууд, залуушуулай эмхинүүд, байгаали хамгаалха бүлгэмүүд, эрдэмэй бүлгэмүүд болон ниитын бусад эмхинүүд, тэрэшэлэн эрхэтэд энэ талаар гүрэнэй органуудай бэелүүлжэ байгаа хэмжээ ябуулгануудта туһалха ёһотой гэжэ хуулиин үндэһэ һууриин проект соо хараалагдана.

Газарай баялиг тухай хуулиие хазагайруулһанай, тэрэниие буруу мүрөөр ашаглаһанай түлөө зэмэтэй нюурнууд яажа харюусахаб гэжэ хуулиин проект соо хараалагдана.

Хүгжэжэ байгаа арадай ажахы, тэрэнэй айхабтар шухала баазань болох шо хадын үйлэдбэри эрдэм ухаанай үмэнэ ехэ зорилгонуудые табина.

Геологическа болон хадын эрдэм ухаан хэбтэшэнүүдые бэдэрэн олохо үрэ ехэтэй, найдамтай аргануудые ухаалан зохёохо, ашагта малтамалнуудай хэр шанартайгаар, гүйсэд дүүрэнээр һалгаан абтажа байһанай хойноһоо хинаха аппаратура болон онол аргануудые зохёохо, хатуу, шэнгэн болон газ дүрсэтэ ашагта малтамалнуудые бүри ехээр абаха технологическа аргануудые хараалха ёһотой. Газарай баялигые ашаглаха үедэ оршон тойронхи байгаалида үзүүлэгдэжэ байгаа муу нүлөөе зайсуулха улам һайн арга методүүдые, ашагта малтамалнуудые улам һайнаар үргэлжэ дээрэнь ашаглаха арга метод болон технологиие, ажал хүдэлмэри аюулгүйгөөр хэхэ аргануд болон үйлэдбэриие алмалтатайгаар эмхидхэхэ хэрэг, тэрэшэлэн хадын промышленностьда хэрэглэхэ түрүү техникэ ухаалан зохёожо үгэхэ ёһотой.

СССР-эй Наукануудай академи, Наука болон техникын хэрэг эрхилдэг СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи гүрэнэй комитет, министерствэнүүд болон зургаанууд, тэдэнэй эрдэм шэнжэлэлгын институдууд эдэ шухала зорилгонуудые дүүргэхын тулада бүхы хэмжээнүүдые абаха ёһотой.

Ашагта малтамал абадаг промышленностиин хүгжэлтэ мүн машина бүтээлгын, барилгын, химиин болон промышленностиин бусад зарим һалбаринуудай үмэнэ ехэ зорилгонуудые табина.

Тус проект доторхи гол зүйл юун бэ гэхэдэ, газарай баялигые түсэбэй ёһоор, үргэлжэ дээрэнь, зүб мүрөөр ашаглаха гол ёһонуудые хууляар батадхаһан ябадал болоно. Эндэ геологическа шэнжэлэлгые эмхидхэлгын, ашагта малтамал абадаг предприятинуудые түсэблэлгын болон малтамалнуудые абалга, болбосоруулгын асуудалнууд ороно. Эдэ бүхы гол ёһонуудые бэелүүлгэ ороной минеральна баялигые улам аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, байгаалиие һайнаар хамгаалха арга олгохо юм. Мүн газарай баялиг ашаглалгын хойноһоо гүрэнэй зүгһөө хиналта шангадхаха хэрэг энэл зорилгодо хандуулагдана.

Хадын ажал гээшэ илангаяа хэсүү эрхэ байдалда бэелүүлэгдэдэг. Тиимэһээ ажал хүдэлмэриин эгээл таатай зохид эрхэ байдал байгуулха гэһэн эрилтэ бүхэсоюзна хуули дотор анха түрүүшынхиеэ иимэ үргэнөөр, иимэ дүүрэнээр табигдаба. Манай гайхамшаг ажалшад болохо шахтернууд, горнягууд, геологууд болон ашагта малтамалнуудые абаха, болбосоруулха ажал дээрэ хүдэлдэг бусад хүдэлмэрилэгшэд тушаа Коммунис парти болон Совет гүрэнэй ехэ оролдолго гаргажа байһаниинь энээн дээрэһээ элеэр харагдана.

Газарай баялиг тухай хуулиин үндэһэ һууриин проект хэблэлдэ толилогдоһон юм гэжэ Н. А. Тихонов һануулба. Тус проектээр олон бэшэгүүд ороо. Эдэ бэшэгүүд юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, ороноймнай ажалшад ашагта малтамалнуудые зүбөөр, үрэ ехэтэйгээр эдлэхэ хэрэгтэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа хуулиин проект айхабтар ехэ удха шанартай гэжэ гүнзэгыгөөр ойлгоод, тус проектын гол зүйлнүүдые һайшаана.

Проектын зүбшэн хэлсэгдэхэ үедэ һонирхолтой олон ажаглалта болон дурадхалнууд хэлэгдэһэн байна. Тэдэ бүгэдэ наринаар шэнжэлэгдээд, олониинь проектые һайжаруулха үедэ хараада абтаа.

Газарай баялиг тухай ССР Союзай болон союзна республиканаудай хуулиин үндэһэ һуурийе баталан абалга манай ороной экономикые саашадань хүгжөөн бэхижүүлхэ, Эхэ оронойнгоо байгаалиин баялигуудта гамтайгаар, эзэн ёһоор хандаха хэрэгтэ ехэ удха шанартай байха гэжэ элидхэлшэ үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ.

ОРОНОЙНГОО ГАЗАРАЙ БАЯЛИГУУДЫЕ — АРАД ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

...ремлиин палатануудай ...занин зал соо 15 часта ...Р-эй Верховно Соведэй ...иональностьнуудай Сове... хоёрдохи заседани бо...

...хэд А. Н. Косыгин, ... Пельше, Д. С. Полян..., П. М. Машеров, Б. Н. ...марев, Ш. Р. Рашидов, ... Устинов гэгшэдые де...дууд үни удаан үргэл...һэн альга ташалгаар уг...

...ациональностьнуудай Со...й түрүүлэгшэ депутат ... Рубен энэ заседаниие ...һэн байна. Газарай бая... хамгаалгые улам саа...ань шангадхаха, ашагта ...амалнуудые һайнаар хэ...эхэ хэмжээнүүд тухай, газарай баялигууд тухай ... Союзай ба союзна рес...бликанаудай хуулиин үн...эн дүримүүдэй проект ...ай асуудалнуудые зүб... хэлсээ.

...ациональностьнуудай Со...й промышленностиин, ...ля һанамжалан дурадхал... хүдөө ажахын, транс...тын ба хэлхеэ холбооной, ...лгын ба барилгын ма...малнуудай промышлен...тиин, байгаалиие хам...лгын комиссинуудай даал...ариар промышленностиин ...ар комиссиин түрүүлэг... депутат К. К. Кайрис ...лтэ элидхэл хээ.

Байгаалиин баялигуудые ...бадхан хамгаалха гэһэн ...нискэ хараа бодол манай ...н дотор байгаалиие хам...алгын бүхы хэмжээ ...уулгануудай үндэһэ һуу...ь болоно» гээд тэрэ тэм...лээ. Эдэ шухала асуудал...удта Коммунис парти, Со... гүрэн саг үргэлжын ан...рал хандуулдаг юм. Пар...ии XXIV съезд дээрэ ...ПСС-эй ЦК-гай Генераль... секретарь нүхэр Л. И. ...режнев иигэжэ хэлээ һэн: ...Научно-техническэ дэбжэл... түргэдхэхэ хэмжээнүү...е абахадаа, байгаалиин ...өөсэ баялигуудта эзэн ...һоор хандаха ябадалтай энэ ...бжэлтын таарал дадаг бай...ын тулада, энэ дэбжэлтын ...ар болон уһые аюул...айгаар бузарлалгын, мүн ...зарые үрэжэлгүй бол...олгын эшэ үндэһэнэй бай...агүйн тулада бүхы юумэ ...эхэ шухала... Эхэ ороной...мнай гоё һайхан байгаалиин ...үгдэг али бүхы аша туһада ...саашье бидэнэр бэшэ, мүн ...эдүйн үетэн хүртэхэ арга ...оломжотой байха ёһотой».

Оронойнгоо газарай баялигуудта гамтайгаар, эзэн ёһоор хандаха гэһэн КПСС-эй XXIV съездын табиһан зорилго (СССР-эй Верховно Соведэй тогтоол дотор, мүн байгаали хамгаалгые шангадхаха, байгаалиин арга нөөсэнүүдые һайнаар хэрэглэхэ асуудалнуудаар КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй абаһан тогтоол дотор, тэрэшэлэн гүрэнэй арадай ажахын түсэбүүд дотор эли тодоор харуулагданхай. Минеральна нөөсэ баялигуудые зүбөөр ашаглаха тухай анхарал оролдолго министерствэнүүдэй, албан зургаануудай ба ашагта малтамалнуудые абадаг предприятинуудай коллективүүдэй гол анхаралда байдаг. Газарай баялигуудта гамтайгаар хандаха гэһэн гол ёһо бэелүүлхэдэ, научно-техническэ дэбжэлтын хүгжэхэтэй, малтан абтадаг минеральна түүхэй эдэй хэмжээнэй ехэ болохотой хамта оршон байгаалида общественн үзүүлдэг нүлөөнэй хэмжээн мүн лэ дээшэлнэ. Тиимэһээ газарай баялигуудые ашаглаха тухай асуудал оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха юрэнхы асуудалтай таһаршагүй холбоотой байна бшуу.

Ашагта малтамалнуудай олон тоото хэбтэшэнүүдые ашаглалга хадаа олонациональна оронойнмнай экономико ба соёл/культурые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ ябадал гол түлэб тодорхойлоо гээд, элидхэлшэ үргэлжэлүүлбэ. Минеральна түүхэй эдэй бааза байгуулха, тэрэнэй үндэһөөр үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ хэрэгтэ бүхы союзна республиканууд хабаадалсана. Арадай ажахыда минеральна түүхэй эд саг үргэлжэ ехээр хэрэглэдэг болоһон ушар тэрэниие ухаансар зүбөөр, бүри ашаг үрэтэйгөөр, үргэлжэ дээрэнь хэрэглэлгын удха шанарые улам дээшэлүүлнэ, байгаалиин баялигуудта гамтайгаар хандаха гэһэн эрилтэ бүхы предприятинуудай, организацинуудай, эмхи зургаанууд болон гражданинуудай үмэнэ табина.

Үнгэтэ ба хара металлургиин, нүүрһэнэй ба химическэ промышленностиин ашагта малтамалай олохон предприятинууд эдэ баялигуудые малтан абаха бүри түрүү шэнжэтэй гурим ба онол аргануудые үйлэдбэридөө нэбтэрүүлжэ, ашагта малтамалнуудай гээлтэ хоролтые нилээд бага болгоһон, түүхэй эд буйлуулхадаа, гансашье гол зүйлнүүдые бэшэ, мүн ашагтай бусад зүйлнүүдые бүри ехээр, үргэлжэ дээрэнь абадаг.

Минеральна түүхэй эд малтан абаха, шанаржуулан буйлуулха хэрэгтэ түйлагдаһан һайн зүйлнүүдые тэмдэглээд, К. К. Кайрис иигэжэ хэлээ. Ашагта малтамалнуудые абадаг зарим предприятинууд ашагта малтамалнуудай шэнжэлэгдэһэн нөөсэ баялигуудые хангалтагүйгөөр хэрэглэнэ, эдэ баялигуудые малтан абахадаа, горитой, ямаршье үндэһэ баримтагүй гээлтэ хоролто гаргана. Тоосоото мэдээнэй ёһоор, нүүрһэ малтан абаха үедэ үзэгдэдэг гээлтэ хоролтонь дунда зэргээр 20 шахуу процент болодог, харин «Карагандауголь», «Прокопьевскуголь» комбинадуудай зарим шахтануудта энэ гээлтэ хоролтонь 40—50 процент болодог байха юм. Газарай баялигуудые абаха үедэ нефтиин нөөсэнүүдэй хахадһаа баганъ, калийна дабһанай нөөсэнүүдэй гурбанай нэгэ хубинь абтадаг байна. Газар дороһоо малтан абахада хара, үнгэтэ ба шухаг металлнуудай рудагай, нүүрһэнэй нөөсэнүүдэй табадахи тонно бүхэниинь, газар доро үлэшэдэг байха юм. Мүн ашагта малтамалнуудай хэбтэшэнүүдые үргэлжэ дээрэнь хэрэглэхэ хэрэгтэ албан хойрог ёһоор хандаха ябадал горитой хохидол ушаруулна. Түсэблэлгын органууд, наука ба техникын талаар гүрэнэй комитет һалбаринуудай министерствэнүүдтэй хамта ажал хэрэгтээ албан ёһоор хандаха ябадалые усадхаха, бүхы ашагта малтамалнуудые абахадаа, буйлуулхадаа, тэдэниие үргэлжэ дээрэнь хэрэглэхэ ёһотой. Эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ проектнэ ба конструкторска организацинууд, мүн СССР-эй Наукануудай академиин эрдэм шэнжэлэлгын институдууд бүри үргэнөөр хабаадуулагдаха зэргэтэй. СССР-эй Наукануудай академидэ эрдэм-шэнжэлэлгын түб байгуулха тухай СССР-эй Верховно Соведэй үшөө 1972 оной сентябрьда болоһон сесси дээрэ оруулагдаһан дурадхалда анхармаар байна.

Газарай баялиг хамгаалгые шангадхаха, ашагта малтамалнуудые үлэмжэ һайнаар хэрэглэхэ тушаа партиин абаһан шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхын тулада газарай баялигууд тухай хуулиие гуримшуулха, нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэй.

Энээнтэй дашарамдуулан, газарай баялигууд тухай ССР Союзай ба союзна республиканаудай хуулиин үндэһэн дүримүүдэй проектые СССР-эй правительствын найруулан зохёоһониинь, саг соонь энэ үзэмжэдэ табиһаниинь шухала байна гэжэ комиссинууд тэмдэглэнэ.

Хэблэлдэ толилогдоһон үндэһэн дүримүүдэй проектые бүгэдэ ниитэ зон һайшааһан байна. Комиссинуудта ороһон олон тоото бэшэгүүд, ажаглалтанууд ба дурадхалнууд энээн тухай гэршэлнэ. Газарай баялигууд тухай хуулиин үндэһэн дүримүүдэй проектые оршон байгаалиие хамгаалха тухай, тэрэнэй баялигуудые ухаансар зүбөөр хэрэглэхэ тухай Коммунис партиин, Совет гүрэнэй гаргадаг анхарал оролдолгын шэнэ гэршэ мүн гээд, оронойнмнай ажалшад сэгнэһэн байна гэжэ энэ зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүд харуулна.

Үндэһэн дүримүүдэй проектдэ зарим тэды шэнэ заабаринуудые оруулха, тэрэшэлэн хуулиин проектын хэдэ хэдэн статьянуудые тайлбарилан тодоруулха, нэмээхэ гэһэн дурадхал комиссинууд оруулаа гээд нэмэлтэ элидхэл хэгшэ мэдээсээ.

Н. А. Тихоновой элидхэл соо хэлэгдэһэн гол удха заабаринууд ба тобшололнуудые комиссинууд һайшаана, мүн зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа асуудалаар СССР-эй Верховно Соведэй тогтоолой проектые һайшаана гээд, нэмэлтэ элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ К. К. Кайрис хэлэһэн байна.

• • •

Удаань элидхэлнүүд тушаа үгэ хэлэлгэ эхилбэ.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо депутат **А. М. Калашников** трибунада гарана. Нийслэл хотын Бауманска округой һунгагшадтай уулзалгын үедэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн, үгые совет хүнүүд урма баяртайгаар угтаһан байна гэжэ тэрэ хэлээ. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлэ парти болон арад зоной зохёон байгуулхы ехэ хүдэлмэри хэжэ байһыень дэлгэрэнгыгээр согсолхо зуураа, ороной социально-экономическа хүгжэлтын зоригжуулха ехэ түсэбүүд тухай хөөрэһэн, эб найрамдал ба арадуудай аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө тэмсэлэй гол шухала зорилгонуудые табиһан байна.

Минеральна түүхэй эд ашаглалгые саг үргэлжэ һайжаруулха шухала байһан тухай оратор саашадаа хэлэбэ. Ашагта малтамал элирүүлэн нээжэ, малтан абаха хүдэлмэридэ шэнэ, һайн түхеэрэлгэнүүдые тодхон табиха шухала гэжэ тэрэ мэдээсээ. Түүхэй эдүүдэй нөөсэ баялигуудые нэгэдхэгдэһэн аргаар ашаглаха хэмжээнүүдые министерствэнүүд, албан зургаанууд хараалан бэелүүлхэ ёһотой гэжэ А. М. Калашников мэдүүлбэ. Түүхэй эдые иимээр ашаглаха гол ёһонуудые шэнэ барилганаудай проектын үндэһэ һуурида табиха шухала.

Донецкэ областной Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ депутат **Д. М. Гридасов** үгэ хэлэхэдээ, Донбассай газар дайда дээрэ 50 гаран минеральна нөөсэ баялиг элирүүлэгдэн нээгдээ гэжэ мэдээсээ. Ашагта малтамалнуудые үйлэдбэрилэн хэрэглэхэ эгээл үрэ ехэтэй хэмжээнүүдые бэелүүлһэнэй ашаар газарай баялигуудые элирүүлжэ, бүрин ашаглаха гэһэн Хуулинуудай үндэһэн дүримүүдэй хубинь манай областьдо илангаяа шухала удха шанартай байна. Газарай баялиг тухай ССР Союзай ба союзна республиканаудай Хуулинуудай үндэһэн дүримүүдэй проектые сесси дээрэ хаража байһан ушарынь депутат һайшаагаа.

Арадай ажахын гол шухала асуудалнуудай нэгэн сесси дээрэ хэлсэгдэжэ байна гээд Узбекистанай КП-гэй Ташкентын горкомой нэгэдэхи секретарь депутат **А. А. Ходжаев** тэмдэглэбэ. Узбегэй ССР ашагта малтамалнуудаар айхабтар баян юм гэжэ тэрэ хэлээ. Элирүүлэн нээгдэһэн хэбтэшэнүүдэй үндэһэ һуури дээрэ хэдэн зуугаад предприятинууд, уурхайнууд байгуулагдажа, һүүлэй үедэ ехэ амжалта түйлаһан байна. Алмалыкска ашагта малтамал шанаржуулгын комбинат минеральна түүхэй эдүүдые нэгэдхэгдэһэн аргаар ашаглалгын шухала жэшээ болоно гэжэ А. А. Ходжаев мэдүүлбэ. Зэд, цинк, хара туулга малтан абахаһаа гадна, арадай ажахыда шухала хэрэгтэй бусад продукци эндэ үйлэдбэрилэгдэдэг юм.

Грузиин ССР-эй Наукануудай академиин вице-президент депутат **Е. К. Харадзе** үгэ хэлэхэдээ, оньһото техникын хурдан түргөөр хүгжэжэ байһан манай үе сагта байгаалиин баялигуудые гамтай һайнаар ашаглалгада гол анхаралаа хандуулха шухала гэжэ тэмдэглээ. Оршон тойронхи байгаалиие хамгаалгын асуудалнуудта Коммунис парти, Совет гүрэн саг үргэлжын анхарал хандуулна.

Газарай баялигуудай хэмжээлэшэгүй ехэ байгаашье һаань, эдэниие гамтай һайнаар ашаглаха хэрэгтэй гэжэ депутат хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ. Минеральна түүхэй эдые нэгэдхэгдэһэн аргаар ашаглажа, үйлэдбэрилхэ асуудалнуудые шиидхэхын тула Грузиин эрдэмтэд оронойнгоо аха дүү республиканаудай эрдэмтэдтэй харилсаа холбоогоо үргэдхэн хүдэлнэ.

Разданай ашагта малтамал шанаржуулгын, химическэ комбинадай эрьелдэдэг пеэшэнгүүдэй машинист депутат **О. Г. Гюльмисарян** трибунада гараба. Республикынгаа экономикын хурдан түргөөр хүгжэжэ байһые элирхэйлһэн тоо, баримтануудые тэрэ харуулаа. Совет Армиин хүгжэн һалбаралгада саг үргэлжын анхарал оролдолго хандуулһанайнь түлөө депутат КПСС-эй Центральна Комитедтэ, нүхэр Л. И. Брежневтэ баяр баясхалан хүргэбэ.

Республикын предприятинуудта минеральна түүхэй эдүүдэй нөөсэ баялигуудые ашаглалгада О. Г. Гюльмисарян анхаралаа хандуулба.

Газарай баялиг тухай ССР Союзай ба союзна республиканаудай Хуулинуудай үндэһэн дүримүүдэй проектые сесси дээрэ зүбшэн хэлсэжэ байһан ушар байгаалиин нөөсэ баялигуудые хамгаалха талаар КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь шууд сэхээр бэелүүлгын гэршэ жэшээ болоно гэжэ Татарай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Г. И. Усманов** үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Татар орон ашагта малтамалнуудаар баян юм. Нефть эдэнэй дунда гол һуури эзэлнэ.

Удаань Казахстанай КП-гэй Джезказганска обкомой нэгэдэхи секретарь депутат **К. С. Лосев**, Таджикистанай КП-гэй Ленинабадска обкомой нэгэдэхи секретарь депутат **Р. Ходжиев**, Киргизэй КП-гэй Сык-Кульска обкомой нэгэдэхи секретарь депутат **А. Дуйшеев**, Эстониин ССР-эй Наукануудай академиин президент депутат **К. К. Ребане**, РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ депутат **С. В. Михалков**, «Якуталмаз» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй директор депутат **Л. Л. Солдатов**, Тюменскэ областной Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ депутат **Л. Н. Кузнецов** гэгшэд элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаба.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси июлиин 9-дэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ. (ТАСС).

ТЮМЕНИИН ОБЛАСТЬ. Баруун Сибириин эгээл ехэ нефть малтан абадаг газарта — Самотлорой намагта гариунаар буудадаг үхэр буу асарагдаба. Кит агналгада хэрэглэгдэдэг энэ буугаар «Гипротюменьнефтегаз» институдай инженернүүд торфто намаг соогуур татагдаһан нефть болон газ дамжуулха соргонуудые бүхэлэн һуулгаха гэһэн дурадхал оруулба. Энэ үхэр буу модо сэбэрлэдэг трактор дээрэ сэмгээрээ доошонь газар руу харуулагдажа, тодхогдонхой. Соргонуудые траншей соо бүхэлэн барижа байха тусхай якорьнуудые энэ буугаар буудан газар руу зоохо юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: трактор дээрэ тодхогдоһон үхэр буу.

ТАСС-ай фотохронико.

ТҮРЭЛ БАЙГААЛИЯА ХАМГААЛАЯ

ОЙ МОДОНОЙ ЭДИР ХАНИНАР

ҺАЯХАН Кабанскын аймагай Каменск тосхонһоо холо бэшэ эдир леснигүүдэй слёт үнгэрбэ. Энэ слёдто Хориин, Загарайн, Прибайкалиин, Улаан-Үдын, Баргажанай, Хяагтын, Кабанскын аймагуудай, Улаан-Үдэ хотын һургуулинуудай һурагшад — хамтадаа наяад хүн хабаадаба. Нёдондо жэлдэ республика соогоо нэгэдэхи һуури эзэлһэн Кабанскын дунда һургуулиин һурагшад туг үргэжэ, слёт нээхэ эрхэдэ хүртэбэ. Кабанскын аймагай гэгээрэлэй таһагые даагша С. Ф. Сутурин, байгаалиие хамгаалан сахиха бүлгэмэй секретарь В. Г. Харченко болон бусад айлшад слёдто байлсаа.

Хэрбээ хүн бүхэнэй һуури газараа баян, гоё болгохые бүхы шадалаараа оролдодог байгаа һаань, үлгэн дайдамнай ямар һайхан болохо һааб гэжэ Антон Павлович Чеховэй хэлэһэн үгэнүүд слёдто хабаадагшадай уряа болоо. Үнэхөөрөөшье, эндэ ерэһэн командын гэшүүдтэй хөөрэлдэхэдөө, ой модо хамгаалан сахиха хэрэгтэ дурлажа, үнэн зүрхэнһөө оролдодог зон бии юм байна гэжэ ойлгонобди.

Хяагтын аймагай Наушкиин дунда һургуулиин эдир леснигүүд слёдто хабаадаа. Тэдэнэй һургуулиин ой модо хамгаалгын бүлгэмдэ 198 һурагшад тоологдоно. **Ногоон** болон **сэнхир патрульнууд** гэжэ тэдэнэр хубаардаг. Ногоон патрульнуудынь ой модон соо түймэр сараха, ой модые гэмтээдэг хорхой шумуул усадхаха хэрэг эрхилдэг.

— Сэнхир патрульнууд юу хэдэг бэ? — гэжэ һонирхоходомнай, гол горхон, нуур сөөрэм соогуур амидардаг загаһые хүнэй хюдахагүйн түлөө тэмсэдэг гэжэ ойлгуулба.

— Үбэлэй сагта Сэлэнгэ мүрэн дээгүүр соолгонуудые хэдэг, загаһанай олоороо үхэхэгүйн тула оролдодог зомди, — гэжэ тэдэнэр хөөрэнэд. Тэдэнэр нарһанай 800 килограмм борбоосгой, мүн бусад модоной 40 килограмм үрэһэ суглуулбад. Иимэ жэшээнүүд захагүй олон.

Баргажанай һургуулиин эдир леснигүүд республика соогоо мэдээжэ болонхой. Тэдэнэй харууһалдаг талмайе хараа һаа, ехэл һонирхохоор. Нарһан модоной томо гэшүүһэнһээ хушын ургажа байхые гайхажа, гэлыжэ харахабди. Хэдэн жэлэй туршада эдэнэр иимэ туршалга хэжэ байдаг. Удахашьегүй нарһан модондо ургажа байһан хушын һамарые амталжа болохобди. Мүн баһа нарһанай сагдуулнуудые талмай дээрээ ургуулжа, республикынгаа һургуулинуудай лесничествэнүүдтэ хубаажа үгэдэг заншалтай юм.

9 га хахад талмайе эдир леснигүүд хүсэд элдүүрилэнхэй. Талмай дээгүүрээ хюрөөгэй хибэдэһэ тараажа хаядаг. Баганууд классай һурагшад хуһанай буурсаг, алирһанай набшаһа, нохойн хоншоор суглуулдаг. Баргажанай аймагай ой модоной ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэй үхибүүд тон нягта холбоотой. Тэдэ һурагшадай дунда хүүртигэйнгээ хамсыда гурбан бишыхан одо зүүһэн «лесничий» гэһэн нэрэтэйшүүл бии. Хоёр одо зүүгшэдынь ойн харуулшадай туһалагшад юм ха. Харин нэгэ одотойнь «техник» гэһэн тушаалтай.

Республикын эдир леснигүүдэй хүдэлмэри тухай гэгээрэлэй министрэй орлогшо З. А. Пирогова үгэ хэлээ. Республикын 70-аад һургуулида мүнөө үедэ ой модо харууһалдаг эдиршүүлэй бүлгэм бии болгогдонхой. Түрүү лесничествэнүүдэй тоодо Выдрино станциин дунда һургуулиинхид нэрлэгдээ. Тэдэнэр 2480 га талмай дээрэхи ой модые харууһалхаяа даажа абанхай. Выдриныш дунда һургуулиин һурагша Саша Лобачев эдир леснигүүдэй конференци дээрэ иигэжэ хэлээ һэн: «Бидэ мүнөө жэлдэ һургуулияа дүүргэбэбди. Ой модо сахиха, арьбадхаха хэрэгтэ бүхы наһаяа зорюулаашьегүй һаа, һургуулиин лесничествэдэ байһан жэлнүүдтээ ойлгожо, мэдэжэ абаһан юумэмнай хэмжэшэгүй ехэ. Мүнөө бидэ урдынхиһаа тон ондоогоор ой модые, байгаалиие харадаг болонхойбди. Ой модон маниие бэе бэеэ хүндэлжэ һургахаһаа гадна, үнэн сэхэ хани нүхэсэл ямар байдаг бэ гэжэ мэдэхэ болгоо. Маниие халаха багашуулда бидэ ойлгожо абаһанаа бүхэли жэл соо дамжуулжа үгэхые оролдообди».

Эдир леснигүүдэй республиканска 3-дахи слёдто илаһан команда июлиин 25-һаа августын 1 болотор Брянскда үнгэрхэ Бүхэроссин 2-дохи слёдто хабаадаха эрхэ олохо юм. Манай республикын бүхы аймагуудта энэ шухала хэрэг дэлгэржэ, Антон Павлович Чеховэй хэлэһэнэй ёһоор, үхибүүн бүхэн газар дайдаяа гоёохые оролдодог болоһой гэжэ хүсэгдэхэ байна.

Яруунын, Хэжэнгын, Захааминай, Ахын болон ой модоор баян бусад аймагуудаймнай эдир түлөөлэгшэд слёдто хабаадаагүй. Тэдэнэр эндэ ерээ һаа хэды туһатай юумэ ойлгожо, нүхэдэйнгөө дунда дэлгэрүүлхэ байгааб.

Л. БАДМАЕВА.

ҺУРАГШАД АЖАЛЛАНА

Зунайнгаа амаралтын үедэ Харганаагай дунда һургуулиин ахал классайхид түрэл совхоздоо, гэртэхиндээ туһалжа, нооһо хайшалалганда, үбһэнэй хуряалгада, холын отарануудта, мүн совхозой огород дээрэ хүдэлдэг юм. Жэшээнь, энэ зун биологиин багша Л. А. Монголоновагай ударидалга доро һургуулиин үхибүүд помидорой, капустын, үгэрсын рассадануудые һуулгаа, тиихэдэ баһа морхооб, редискэ, һонгино тариганхай.

Совхозой центртэ байдаг үхибүүд зунайнгаа амаралтада огород дээрэ ажаллажа, намар болоходо огородой эдеэнэй баян ургаса хуряадаг юм.

Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Харганаагай дунда һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Наташа Кузьмина помидорой участок дээрэ.

АВТОРАЙ фото.

Нүүдэл выставкэ малшадые һонирхуулна

«Ехэ һүнэй түлөө» гэжэ гаршагтай номой выставкэ Гусиноозерск хотын библиотекэдэ эмхидхэгдээ. «Үнеэдые оньһон техникын ашаар һааха», «Үнеэдэй дэлэн ба хүхэнүүдые нарилха, аргалха», «Искусственна аргаар үрэжүүлгэ», «Малшадай салин хүлһэн» гэжэ табан хэһэгүүдһээ тус выставкэ бүридэнхэй.

Энэ выставкэдэ табигдаһан тусгаар номууд А. М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска библиотекын жасаһаа абтаа. Июлиин арбанһаа Новоселенгинскын библиотекэдэ абаашагдажа, тэндээ арбан үдэрэй туршада байха. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, малшад ехэтэ һонирхоно.

Ц. БАЛДАНОВ.

* СПОРТ * СПОРТ * СПОРТ * СПОРТ *

ДҮРЭ БУЛЯАЛДААТА БАРИЛДААН. Буряадай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй студент СССР-эй спортын мастер Олег Алексеевэй туйлаһан алдар габьяань республикаһаа холо саагуур таранхай.

Мүнөө тэрэ РСФСР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ орожо. СССР-эй арадуудай зунай VI спартакиадын Киевтэ боложо байһан түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадана.

Гэхэ зуура, О. Алексеев Россин Федерациин командада оруулагдажа, Германиин Демократическа Республикада, Корейн Арадай Демократическа Республикада болохо уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ хабаадахаяа ошохо юм.

ҺУР ХАРБАЛГА. Спортын энэ зүйлөөр эдиршүүлэй дунда «Спартак» бүлгэмэй түбэй Соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн һаяхан Львов хотодо болобо. Союзна республиканууудай 9 команда энэ нааданда хабаадаһан байна.

Мүрысөөнэй дүн согсолходо, нарата Таджикистанай эдиршүүл командаараа нэгэдэхи һуури эзэлжэ, «Спартак» бүлгэмэй түбэй Соведэй чемпионуудай нэрэ солодо хүртэбэ. Украинын һур харбагшад хоёрдохи һуурида гараа.

Баргажанай аймагай Уланай дунда һургуулиин һурагшад: спортын мастерта кандидадууд — Костя болон Лариса Эрдынеевтэн (эдэмнай манай бэрхэ харбагша, СССР-эй спортын мастер Дашанима Эрдынеевэй үхибүүд болоно), Надя Эрдынеева, Серёжа Абидуев, Лариса Линхоева, Миша Цыренов болон Улаан-Үдэ хотын нэгэдэхи һургуулиин 9-дэхи класс дүүргэһэн Лена Жовтун гэгшэдһээ бүридэһэн республикымнай суглуулагдамал команда энэ мүрысөөндэ Россин Федерациие түлөөлжэ, гурбадахи һуурида гараһан байна. Тренерынь Дашанима Эрдынеев энэ талаар ехэ габьяатай.

Бэлэдхэлээрээ суурхадаг байһан Белоруссиин, Казахстанай командануудэ энэ удаада урагшагүйдөө.

ТЕННИС. Һурагшадай дунда Россин Федерациин түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөн Калуга хотодо нээгдэбэ.

Республикымнай эдир теннисистнүүд — Олег Плутт, Сережа Молчанов, Лена Бутина, Лена Намсараева болон бусад энээндэ хабаадалсахаяа ошонхой.

ФУТБОЛ. Россин Федерациин һургуулинуудай һурагшадай 14-дэхи спартакиада Кызыл хотодо болобо. Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй табан команда энээндэ хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа харуулан, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхые оролдоһон байна.

Василий Вандеевич Шантаковой һоридог хүүгэдэй спортын 6-дахи һургуулиин эдир футболистнууд 3-дахи һуури эзэлжэ, яһала ехэ амжалта туйлаба.

Б. М. ЖИГЖИТОВ.

СЭЛЭНГЭ БАГА ЗЭРГЭ ҮЕРЛЭБЭ

Июниин һүүл багаар Монгол тээһээ дулаан һэбшээн үлеэжэ, республикадамнай аамя халуун үдэрнүүд тогтоһон байна. Үдэртөө агаарай температура 30—34 градусга хүрэһэн байха юм.

Энээнэй һүүлээр июлиин эхеэр хойто зүгһөө хүйтэн һалхин бууҗа, манай республикымнай газар дайда халуун хүйтэн агаарай ниилэһэн «хилэ» боложо үгөө һэн. Иигэжэ эдэ үдэрнүүдтэ уһа ехэтэй (40—60 миллиметр) хура бороо Захааминай, Зэдын, Хяагтын, Бэшүүрэй аймагуудта оробо. Бэшэ нютагуудта 20—25 миллиметр шииг нойтон ороо.

Тиимэһээ Сэлэнгэ мүрэн бага сага үерлэжэ, уһан нэмэжэ эхилһэн байна. Ойрын гурба-дүрбэн үдэрэй туршада 40—60 сантиметрээр уһан нэмэхээр хүлеэгдэнэ. Сэлэнгын үерлэхэ үедэ уһанайнь гүнзэгы Хяагтын-Адагта 700—740 сантиметр, Новоселенгинскдэ — 500—520, Улаан-Үдэдэ — 200—220, Никольскидо—180—200 сантиметр болохо байна.

Хяагтын, Сэлэнгын аймагуудай сабшалан, таряалан бага зэргэ уһанда абтажа болохо. Улаан-Үдэдэ Сэлэнгын уһан ехээр нэмэхэгүй. Сэлэнгэ мүрэнэй баруун бэедэ байһан саад, сэсэрлигүүдтэ балай аюул тохёолдохогүй. Юуб гэхэдэ, Улаан-Үдэ шадар уһанай гүнзэгы 200—220 сантиметртэ хүрэхэ байна бшуу. Тиихэдэ эрьеһээ уһанай халитар уһанай гүнзэгы 300—320 сантиметртэ хүрэхэ ёһотой.

Н. АФОНИНА,
Улаан-Үдын гидрометобсерваториин директор.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

БЕЙРУТ

АМЖАЛТАТАЙ ХАРИЛСААН

ТАСС

«Бэе бэеэ хүндэлхэ, нэгэ нэгэнэйнгээ дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй гэһэн гол ёһонуудта үндэһэлһэн һайн харилсаа холбоон Сомали Советскэ Союз хоёрой хоорондо тогтоогдонхой. Советскэ Союз манай гүрэндэ экономическа ехэ туһаламжа үзүүлнэ», — гэжэ Сомалиин Верховно Революционно Соведэй президент Мохамед Сиад Барре мэдүүлбэ.

Мохамед Сиад Барре Бейрудэй «Ан-Нахар» газетын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, Советскэ Союз хадаа манай орондо айхабтар ехэ ган гасуурай тохёолдоходо туһаламжа үзүүлһэн ори ганса орон болоно гэжэ тэмдэглээ. Мүнөө үедэ национальна экономикоёо хүгжөөхэдэмнай, СССР ехэ туһа хүргэнэ. «Бидэ Советскэ Союзые хүндэлнэбди, тэрэнэй туһаламжые үндэрөөр сэгнэнэбди», — гэжэ Сомалиин Верховно Революционно Соведэй президент хэлээ.

Сомали социалис хүгжэлтын зам шэлээ. Энэньшье гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, хүгжэжэ байгаа оронуудай арадуудай дабшажа шадаха зам хадаа социалис хүгжэлтын зам болоно бшуу.

КАИР

НАГ-ХАММАДИДАХИ БАРИЛГА

ТАСС

Совет-египедэй харилсаанай гол шухала барилгануудай нэгэн — Наг-Хаммадидахи алюминиин комбинадай барилга үргэнөөр хэгдэжэ байна. Заводой түрүүшын хоёр корпус һаяар ашаглалгада оруулагдаха юм. Эдэнэртэ промышленна элшэ хүсэн үгтөө, мүнөө түхеэрэлгэнүүд тодхогдон табигдажа захалаа. Советскэ Союзай туһаламжаар комбинадай оршондо һураясалай түб бии болгогдоо һэн. Тиигэжэ эндэ мэргэжэлтэдые һурган бэлдэнэ. Египедэй хэдэ хэдэн мэргэжэлтэд СССР-тэ дүршэл шадабаряа дээшэлүүлээд, эндэ ерэжэ хүдэлхэ байна. Эдэнэр Братскын, Новокузнецкын, Волгоградай алюминиин комбинадуудта дүршэл шадабаряа дээшэлүүлээ.

Комбинадай ашаглалгада оруулагдахадань, Египет жэлдээ 100 мянган шахуу тонно металл үйлэдбэрилэн гаргажа, алюминеэр оронойнгоо эрилтэ хэрэглэмжые гүйсэд хангахаһаа гадна, газаашань худалдаанда гаргаха аргатай болохо.

НЬЮ-ЙОРК

НИИДЭЛГЫН УРДА ТЭЭХИ БЭЛЭДХЭЛ

ТАСС

Замбуулинай дайдада түрүүшынхеэ хэгдэхээ байһан совет-американ хамтын туршалгада «Аполлон» гэжэ замбуулинай американ онгосын экипаж бэлэдхэл хэжэ үргэлжэлһөөр.

Аэронавтикын ба замбуулинай дайда шэнжэлхэ (НАСА) талаар национальна управлениин Канаверал хушуундахи (Флорида штат) Дж. Кеннедиин нэрэмжэтэ космодром дээрэ байдаг түлөөлэгшын мэдээсэһэнэй ёһоор, астронавтнууд Т. Стаффорд, В. Бранд, Д. Слейтон мүнөө замбуулинай жолоодогдодог онгосонуудые ниидхүүлдэг Хьюстондэхи түбтэ ерээд байна. Эдэнэр реактивна истребителеэр һорилгын ниидэлгэнүүдые хэнэ.

Совет, американ онгосонуудай экипажнууд хэлээе ойлголсожо ядахагүй гээд этигэн найдажа байһанаа НАСА-гай түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

Замбуулинай дайда руу ниидэхынгээ урда тээхи бэлэдхэлэй түгэсхэлэй шатые Дж. Кеннедиин нэрэмжэтэ космодром дээрэ американ астронавтнууд июлиин 13-да эхилхэ юм.

ЛОНДОН

Г. Макленнан үгэ хэлэбэ

ТАСС

Ажалшадые хашажа, харшалжа, Англиин экономическа хүшэр бэрхэшээлтэй байдалһаа гарахые һэдэһэн зонхилхы тушаалтадай харата ябуулгануудта эсэргүүсэн тэмсэхэ уряатайгаар Великобританиин Коммунис партиин генеральна секретарь Гордон Макленнан оронойгоо хүдэлмэришэн ангида хандаба.

Г. Макленнан Шеффилддэ болоһон митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ, салин хүлһыень доошолуулжа, гэгээрэлдэ, элүүрые хамгаалгада, гэр байрын барилгада гүрэнэй гаргаша хороожо, ажалшадай ажабайдал хүшэр хүндэ болгохо зорилготойгоор монополинууд, консерваторнууд правительствада хашалта харшалалта хэхые оролдоно гэжэ тэмдэглээ.

Ажалшадай ажабайдал һайжаруулха программа Компарти табяа гээд Г. Макленнан һануулба.

Сэрэгэй гаргашада туйлай ехэ мүнгэ һомолһонһоо, болбосоруулдаг промышленностьда мүнгэ хангалтагүй багаар табиһанһаа, баяшуул болон хонжоо наймаашадай харата ябуулгануудһаа уламжалан, мүнөө орон дотор иимэ хүшэр байдал тохёолдоо. Хэрбээ энээнэй гол шалтагаанай зайсуулагдаад байгаа һаань, иимэ хүшэр бэрхэшээлтэй байдал һайжаруулагдаха зэргэтэй гэжэ КПВ-гэй генеральна секретарь мэдүүлбэ.

САИГОН

ЭКОНОМИКОЁО ҺЭРГЭЭНЭ

ТАСС

Урда Вьетнамай промышленностиин бүхэли һалбаринууд үйлэдбэриингөө ажал ябуулгые бүрин һэргээбэ. Бүд нэхэдэг промышленностиин предприятинууд продукци үйлэдбэрилгэеэ нилээд дээшэлүүлээ.

Олон арбаад мянган хүн зониие ажалаар, шухала хэрэгтэй бараагаар хангахын тула засагай шэнэ зургаануудай сэхэ шууд хэмжээнүүдые абаһанай ашаар промышленна үйлэдбэри хурдан түргөөр хүгжөөгдөө гээд «Сүлөөлэлгэ» гэдэг радиостанциин шэнжэлэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

Энээнэй тула Вьетнамай банк гүрэнэй эмхинүүдтэ, үмсын предприятинуудай эзэдтэ ехэ ехэ урьһаламжа үгэһэн байна.

Техническэ мэргэжэлтэдые Сайгон ба ороной промышленна бусад хотонуудта эльгээжэ, Вьетнамай Демократическа Республика оронойнгоо урда хубиинхидта ехэ туһа хүргэбэ.

БУЭНОС-АЙРЕС

Аргентинэдэхи бүгэдэ ниитын буһалгаан

ТАСС

Ажалай бүгэдэ ниитын конфедерациин (ВКТ) уряагаар соносхогдоһон 48 часай бүгэдэ ниитын буһалгаан Аргентинэдэ боложо үргэлжэлһөөр. Салин хүлһыень дээшэлүүлхэ эрилтэ ажалшад предприятинуудай эзэдэй урда табина. Демократическа хубилалтануудай замһаа ороние хадууруулха гэһэн правительствада ородог хархис этэгээдүүдэй һэдэлгые эдэнэр буруушаана. Тодорхойлон хэлэхэдэ, социальна хангалгын министр Хосе Лопес Регу, экономикын министр Селестино Родриго гэгшэдые хархис этэгээдүүд гэжэ эдэнэр тоолоно.

Аргентинын президент Мария Эстела Мартинес де Перон буһалгаанай болохоһоо хэдэн час урда тушаалһаа бууха тухай бүгэдөөрөө гүйта хэһэн министрнүүдэй кабинедтэй зүблөө үнгэргөө.

ВКТ-гэй эндэ тунхаглагдаһан коммюнике соо тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, профсоюзуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдөөнүүдые хэһэнэй һүүлээр правительство буһалгаалагшадай салин хүлһыень дээшэлүүлхэ тухай эрилтэ дүүргэхые зүбшөөһэн байна. Гэбэшье Х. Лопес Регу, С. Родриго гэгшэдые правительстваһаа гаргаха гэһэн ажалшадай ондоо эрилтэ тушаа тусхай мэдүүлгэ абтаагүй байһаар.

БЕЙРУТ

ХАРАТА ЯБУУЛГАНЬ БУРУУ ҺҮРЭБЭ

ТАСС

Ливанай газар дайда руу нэбтэрэн орожо, орон доторхи зэбсэгтэ хёмороо зүришэлдөөе улам һүжэрөөхэ гэһэн Израилиин сэрэгшэдэй харата һэдэлгэнүүд буруу һүргэгдөө.

Ливанай премьер-министр Р. Караме хэблэлэй түлөөлэгшэдэй урда үгэ хэлэхэдээ, Ливанай армиин ба Палестинын партизануудай хамтын ябуулгануудай ашаар Израилиин десант ороной урда эрьедэ бууҗа шадаагүй гээд тэмдэглэбэ.

Израилиин зэбсэгтэ харата ябуулга хадаа Ливанай-Палестинын нэгэдэлдэ тойбо татаха гэһэн үшөө нэгэ харата ябуулга болоно гээд Ливанай засагаархидай ба Эсэргүүсэлтын Палестинын хүдэлөөнэй түлөөлэгшэдэй эндэ болоһон зүблөөндэ хабаадагшад сэгнэнэ.

Ливандахи байдалай тогтонижорон һайжаржа захалхадань, Израиль шэнэ добтолго хэбэ гээд Бейрудэй «Ан-Нида» газетэ бэшэнэ. Энэ хадаа Ливанай орон доторхи байдалые улам хүшэр бэрхэшээлтэй, хёмороо зүришэлдөөтэй болгохо гэһэн ябадал болоно.

Вьетнамай Демократическа Республикын сайн плантацинууд дээрэ набшаһа суглуулалга түлэг дундаа ябажа байна. Гүрэнэй ба кооперативна ажахынууд энэ жэлдэ үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 25 процентээр ехэ сай хуряахаар хараалаанхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бактхай провинциин Куанчу гэжэ гүрэнэй ажахын сайн плантаци дээрэ.

ВИА—ТАСС-ай фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй ЦК-да ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ. «Оронойнгоо байгаалиин баялигуудые арад зоной ашатуһада» — СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй тогтоолнууд. «Бэшэгэй саана хүн» — А. Васильевагай корреспонденци. «Түрүүшын дүнгүүд» — В. Шкаевай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. СССР-эй юһэдэхи зарлалай Верховно Соведэй гурбадахи сессиин материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Сессиин материалнууд. В. Яковлевай очеркын үргэлжэлэл.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.00 — Дамжуулгын программа. 10.05 — Загаһашадай үдэртэ зорюулагдана. Документальна фильмүүд харуулагдаха. 11.05 — Мультфильмнүүд харуулагдаха (үнгэтэ). 11.45 — «Хуушан шахтын нюуса» кинофильм (3-дахи, 4-дэхи сери). 12.50 — Шэнэ һонин. 13.00 — 13.10 — Забһарлалга. 13.10 — «Мэргэжэл тухай хөөрэлдөөнүүд». 13.40 — Ф. Шуберт ба Л. Бетховеной фортепианын зохёолнууд (үнгэтэ). 14.10 — «Магистраль» — телеочерк. 14.40 — «Гарта бажуугдаһан гал» — кинофильм (2-дохи сери). 15.55 — «Спортлото» наадалга. 16.05 — Документальна фильм (үнгэтэ). 17.00 — «Театртай уулзалга». 18.30 — «Время». 19.00 — 19.10 — Забһарлалга. 19.10 — «Һолонго» гэжэ телевизионно программануудай уласхоорондын фестиваль (Ирланди, үнгэтэ).

Улаан-Үдэ. 19.40 — «Эбдэршэгүй хани барисаан» (буряадаар). 20.00 — Шэнэ һонин.

«Орбита». 20.10 — «Гарта бажуугдаһан гал» — кинофильм (2-дохи сери). 21.25 — Документальна фильм. 22.20 — «Спортлото» наадалга. 22.30 — «Театртай уулзалга». 24.00 — «Время».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.20 — Һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 19.00 — Телевизионно һонин.

«Орбита» 19.40 — «Магистраль» — телеочерк.

УНШАГТЫ[Н] һонирхохо[ор] байхат

ШЭНЭ ГАЛАКТИКА

ХЭМЖЭЭГЭЭРЭЭ тэнгэ[...] зүйдэлһөө 5—10 дахи[н] Галактика элирүүлэгдэв. [Ка]лифорниин университедтэ [хү]дэлдэг американ эрдэмтэ [...]рон Спинрад мүнөө бо[...] хүнэй нюдэндэ харагдаха [...]гүй холо байһан энэ Гал[акти]кые элирүүлээд, гэрэл зу[раги]ень буулгажа абаһан бай[на].

Энэ Галактика манай Г[алактика]һаа айхабтар холо байдаг[...] Дэлхэй дээрэ ажамидар[...] бии болохоһоо урид з[...] эхилһэн туяа гэрэл фото[...]ко дээрэ буулгагдан [...] ЭС 123 номертой энэ Гал[акти]ка олон миллиард одо м[...] ба планетэһээ бүридэнэ.

Компьютертэй холбоото[й те]лескопой шэнэ түхеэрэ[лгын] туһаламжаар тэрэниие бу[улга]жа абаба. Компьютерэй т[уһа]ламжаар профессор Спи[нрад] һуниин огторгойдохи [...] гэрэл туяае үгы болгожо, [...]сал энэ Галактикын [...] дүрсые үлөөһэн байха юм.

Шэнэ Галактикын хэр[...]гөөр ябадагые тодорхой[лхын] тула астрономууд ехэ хүс[э] оролдолго гаргана.

МАМЕДОВТЭНЭЙ ЭХ[ЭНЭЙ] ҮХИБҮҮД

БАКУДАХИ Воровск[...] нэрэмжэтэ заводой хүдэ[лмэ]ришэд Рубаба болон Ал[...] Мамедовтэнэй бүлэдэ баяр [бо]лобо: 3 эхир үхибүүн түр[өө], хоёр басаган, нэгэ хүб[үүн]. Нялха үхибүүдэй ба эхынь [...]гэмгүй һайнууд. Нялха [...]бүүд гарахадаа, 2,5—2,6 ки[ло]грамм шэгнүүртэй байба.

Энээнэй урда тээ Мамед[ов]тэнэй бүлэ гурба дахин [...] үхибүүтэй болоһон юм. Му[...] 40-тэй Рубаба 15 үхибүү[д] мүүжүүлнэ.

Гүрэн түрэ эдэнэртэ ту[ha]ламжа үзүүлнэ. Нютагай [...]ликлиникэ һая гараһан [...]бүүдэй ба эхынь хойноһоо [...]рууһалхын тула врачые, [...] сестрае гэртэнь эльгээһэн [бай]на.

ҺАРХЯАГ УРГУУЛАГШАДАЙ СЪЕЗД

ПРОМЫШЛЕННА ар[...] һархяаг ургуулдаг мэргэж[элтэ]дэй республиканска IX съ[езд] Грдим хотодо нээгдэбэ. [...]пиньон гэжэ һархяаг ург[...]хын тула баригдажа бай[...] комбинадые съездын де[легат]дүүд хараа. Энэ комбин[ад] 1980 ондо ашаглалгада [...]

ХОЁР ТОЛГОЙТОЙ ЗАГАҺАН ХАХУУЛИДА ОРОБО

АЛЕК ЧАНДЫН ҺҮҮЛШЫН МОГОЙ

ДАЛАЙН ДОЛГИНОЙ ЭЛШЭ ХҮСӨӨР

[...] лиин Эдинбургска универси[тет]дэй мэргэжэлтэд хэжэ бай[на]. Супертанкерай шэнэн [...] жэнтэй иимэ станци 50 мян[ган] киловатт хүсэтэй байха юм [гэ]жэ «Сьянс эви» журнал бэш[э]нэ.

(ТАСС).

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 2-54-54, приёмная — 2-54-93, зам редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретаря — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, пропаганды и агитации — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, писем и селькоров — 2-67-31, информации — 2-34-05, общественная приёмная — 2-56-62, машинное бюро — 2-57-63, корректорская — 2-35-95, фотолаборатория — 2-33-61.